

SAVONIA

ammattikorkeakoulu

OPINNÄYTETYÖ - YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
TEKNIIKAN JA LIIKENTEEN ALA

MAAKUNNALLISET VARAUTUMIS- JA TURVALLISUUSFOORUMIT

- nykytilakartoitus ja kehittämistarpeet

TEKIJÄ Veli-Matti Huuhka

Koulutusala Tekniikan ja liikenteen ala	
Tutkinto-ohjelma InnoTech-liiketoiminnan tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä(t) Veli-Matti Huuhka	
Työn nimi Maakunnalliset varautumis- ja turvallisuusfoorumit – nykytilakartoitus ja kehittämistarpeet	
Päiväys	25.4.2022
Sivumäärä/Liitteet	63/8
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Etelä-Karjalan pelastuslaitos	
<p>Alueellista yhteistyötä ja turvallisuusfoorumeita ei ole tutkittu paljoa, joten niiden kokoonpanoista ja toiminnasta ei ole tietoa juuri laisinkaan. Pelastuslaitoksen kumppanuusverkoston varautumistoimikunta on tehnyt vuonna 2021 kartoituksen ja yhteenvedon alueellisista turvallisuusfoorumeista. Siinä kartoitettiin foorumeiden mahdollista isäntäorganisaatiota, rahoitusta ja toiminnan kuormittavuutta. Kartoituksessa selvitettiin myös pelastuslaitoksen roolia, foorumin kokoonpanoa, päätöksenteon mallia sekä toimintaa koronaepidemian aikana. Opinnäytetyön tavoitteena oli laajentaa tätä kartoitusta. Tutkimusongelmaksi muodostui kokonaisturvallisuuden yhteensovittaminen sekä turvallisuustilannekuvaan liittyvien keskeisten asioiden selvittäminen turvallisuus- ja varautumisverkostoissa.</p> <p>Tätä varten laadittiin kvalitatiivinen kyselytutkimus, joka osoitettiin pelastuslaitosten kumppanuusverkoston varautumistoimikunnan jäsenille. Kysely laadittiin webropol-ohjelman avulla. Tutkimusongelman ratkaisemiseksi muodostettiin päätutkimuskysymys, jolla selvitettiin miten kokonaisturvallisuuden yhteensovittaminen, koordinointi sekä tiedonvaihto on järjestetty maakunnallisten turvallisuus- ja varautumisfoorumien toimesta. Alatutkimuskysymysten avulla selvitettiin miten ja miksi maakunnalliset varautumis- ja turvallisuusfoorumit ovat muodostuneet Suomessa. Lisäksi kartoitettiin tiedonvaihdon kehittämistä sekä kuinka tilannekuvan kerääminen oli järjestetty ja mahdolliset foorumien kehittämistarpeet.</p> <p>Maakunnallinen yhteistyö ja tiedonvaihto perustuu yhteiskunnan turvallisuusstrategian ja kokonaisturvallisuuden toteuttamiseen. Varautumis- ja turvallisuusfoorumeiden kokoonpanot olivat keskenään hyvin samankaltaisia, mutta joitakin alueellisia eroja kuitenkin löytyi. Foorumeiden merkittävimiksi tehtäviksi muodostuivat tilannekuvan jakaminen, tiedon vaihtaminen, suunnitelmien laatiminen ja alueellinen harjoittelu turvallisuuspoikkeamien varalta. Osa foorumeista oli osallistunut alueellisen riskiarvion laatimiseen. Tiedon vaihtaminen foorumeiden sisällä tapahtui useimmiten sähköpostin avulla, mutta joitakin sähköisiä alustoja oli käytössä. Samat menetelmät olivat käytössä tiedonjaossa foorumeista takaisin organisaatioihin. Tiedon välittämisessä oli huomioitava olemassa olevat turvaluokitukset. Kyselyn mukaan suurimmalla osalla foorumeista oli kyky koota alueellista turvallisuustilannekuvaa. Yleisimmin kokoajana toimi foorumin sihteeri tai sihteeristö. Pääkaupunkiseudun ja Pohjois-Suomen pelastuslaitoksien alueella tehtiin eniten keskinäistä yhteistyötä alueellisissa foorumeissa. Yhteistyö keskittyi tiedonvaihtoon, harjoitusten seurantaan sekä – kehittämiseen. Yhteistyön avulla toivottiin parannettavan parhaiden käytänteiden jakamista sekä yhteisten varautumissuunnitelmien tekemistä. Toimivan varautumisfoorumi-toiminnan perustana oli foorumin selkeä kokoonpano ja vastuunjako, turvallinen tiedon välittäminen ja sen tallennus, tilannekuvan jakaminen sekä yhteistoiminta toisten foorumeiden kanssa.</p>	
Avainsanat Varautumis- ja turvallisuusfoorumi, tilannekuva, tilannekuvan jakaminen	

Field of Study Technology, Communication and Transport	
Degree Programme Master's Degree Programme in Business and Administration, InnoTech	
Author(s) Veli-Matti Huuhka	
Title of Thesis Current state and development needs survey of regional preparedness and safety forums	
Date 25.4.2022	Pages/Appendices 63/8
Client Organisation /Partners South-Karelia Rescue Department	
<p>There is not much research information available about regional cooperation and safety forums. Also information about the organization and functions of such cooperation and forums is scarce. The preparedness committee of the rescue departments and their partnership network made a survey to review the regional safety forums in 2021. The review outlined possible host organizations, funding, and burden of functions. The review also discussed the role of rescue departments, organization of the forums, model of decision-making and actions during the covid epidemic. The purpose of this master`s thesis was to expand the previous survey. Coordination of comprehensive security and essential elements of the safety situation picture in the safety and preparedness forums formed the main research problem.</p> <p>A qualitative survey was created and sent to members of the preparedness committee of rescue departments partnership network. The main research question how coordination of comprehensive security, coordination of actions and information exchange were arranged by regional cooperation and safety forums. This survey also clarified how and why regional cooperation and safety forums had been formed in Finland, how the information exchange had developed, how the gathering of information on the situation picture was managed and what were the needs of development on safety forums.</p> <p>Regional cooperation and information exchange are based on execution of the security strategy for society and the comprehensive security. The organizations of regional cooperation and safety forums were quite similar, but some regional differences were found. The main tasks of the forums were sharing the situation picture, exchanging the information, making preparedness plans and practicing for regional safety hazards. Some forums had participated in drafting a regional risk assessment. Exchanging the information inside the forums and from forums to organizations was usually made via email but some other network platforms were used too. Existing security classifications had to be considered when transmitting the information. According to the survey, most of the forums had the ability to compile a regional security picture, which was often the responsibility of the secretary or secretariat of the forum. Most mutual co-operation between forums took place in the Helsinki Metropolitan Area and Northern Finland. The cooperation focused on the exchange of information and the monitoring and development of exercises. The aim of the cooperation was to improve the sharing of best practices and the establishment of common preparedness plans. The basis for the well-functioning preparedness and safety forum activity was the organization of the forum and division of responsibilities within the forum, the safe transmission and storage of information, the sharing of situational picture and cooperation with other forums.</p>	
Keywords preparedness and safety forum, sharing the situation picture, situation picture	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
1.1	Työn tausta ja pelastuslaitosten varautumisen toimikunnan tekemä tutkimus	6
1.2	Tutkimusongelma	8
1.3	Tutkimusmenetelmät.....	8
1.4	Työn toteutus	9
1.5	Työn rajaus	10
2	ALUEELLISEN YHTEISTYÖN PERUSTEET JA TAVOITE	11
2.1	Yhteiskunnan turvallisuusstrategia ja kokonaisturvallisuus	11
2.2	Pelastuslaki	13
2.3	Kansallinen ja alueellinen riskiarvio	13
2.4	Alueellinen turvallisuuden tila (ATT)	15
3	VIRANOMAISET JA TOIMIJAT - ROOLIT ALUEELLISESSA TURVALLISUUSTYÖSSÄ.....	17
3.1	Aluehallintovirastot.....	17
3.2	Pelastuslaitokset	18
3.3	Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto ja varautumisen verkosto	18
3.4	Huoltovarmuuskeskus ja ELVAR.....	19
3.5	Varautumis- ja turvallisuustoimikunta EKTURVA.....	19
3.6	Alueellinen yhteistyö maailmalla.....	21
3.6.1	Ruotsi MSB.....	22
3.6.2	Norja DSB	23
4	TILANNEKUVAN MUODOSTAMINEN	24
4.1	Tilannekuvan, -tietoisuuden ja -ymmärryksen määrittely	24
4.2	Varautumis- ja turvallisuustiedon kokoaminen sekä jakaminen.....	26
5	TUTKIMUS MAAKUNNALLISESTA VARAUTUMIS- JA TURVALLISUUSFOORUMEIDEN TOIMINNASTA	28
6	TYÖN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	29
6.1	Kyselyn tulokset.....	29
6.2	Laadullisen tutkimuksen lueteltavuus	34
6.3	Hyvät käytännöt	34

7	POHDINTA.....	36
8	YHTEENVETO.....	38
	LÄHTEET	40
	LIITE 1: YHTEENVETO TURVALLISUUSFOORUMEISTA.....	43
	LIITE 2: TILANNEILMOITUSPOHJA KAINUUN PELASTUSLAITOS.....	49
	LIITE 3: TILANNEPÄIVÄKIRJA KAINUUN PELASTUSLAITOS.....	50
	LIITE 4: TILANNEKUVAN TUOMISEN POHJAMALLI "ONE-PAGER"	51
	LIITE 5: YHTEISEN TILANNEKÄSITYKSEN MUODOSTAMINEN	52
	LIITE 6: ALUEEN "ONE-PAGER"	53
	LIITE 7: TILANNEKÄSITYKSEN MUODOSTUMISEN KUVAAJAT	54
	LIITE 8: KARTOITUS TURVALLISUUSFOORUMEISTA/TOIMIKUNNISTA.....	55

KUVALUETTELO

	KUVA 1. Elintärkeät toiminnot (Turvallisuuskomitea julkaisuaika tuntematon)	11
	KUVA 2. Varautumisen yhteensovittaminen keskushallinnossa, alueilla ja kunnissa (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, 11).....	12
	KUVA 3. Aluehallintovirastot Suomessa (Aluehallintovirasto 2015)	17
	KUVA 4. Etelä-Karjalan turvallisuus- ja valmiustoimikunta (EKTURVA alueellinen riskiarvio 2021 julkinen versio 2021)	21
	KUVA 5. MSB organisaatiokaavio (MSB julkaisuaika tuntematon).....	22
	KUVA 6. DSB:n organisaatiokaavio. (DSB julkaisuaika tuntematon)	23
	KUVA 7. Alueen tilannehuone prosessi (Hirvi 2017 Liite 2, kohta 4.2)	26
	KUVA 8. Pelastuslaitosten aluejako ja alueelliset varautumis- ja turvallisuusfoorumit.	29
	Kuva 9 Turvallisuusfoorumien kyky alueelliseen koota alueellista tilannekuvaa (n=20)	32
	Kuva 10 Alueellisen tilannekuvan kokoaja (n=23).....	33

1 JOHDANTO

Niin valtakunnallisella – kuin maakunnallisellakin tasolla tehdään paljon yhteistyötä turvallisuuden eteen. Suomessa yhteistyö työelämän edustajien, kuntien, kaupunkien, viranomaisten ja muiden toimijoiden kesken on maailman laajuisesti poikkeuksellista. Jokaisessa maakunnassa on muodostettu tai ollaan muodostamassa alueellisia turvallisuus- ja valmiustoimikuntia, turvallisuusfoorumeita tai vastaavia alueellisen yhteistyön tueksi. Koronaepidemia on vauhdittanut yhteistyötä maakunnissa, jotta epidemiatilanteen kulusta ja vaikutuksista saadaan muodostettua ajankohtaisia katsauksia.

Opinnäytetyön tilaajana on Etelä-Karjalan pelastuslaitos. Opinnäytetyön aihe tuli Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen valmiuspäälliköltä. Etelä-Karjalan pelastuslaitos on osallisena EKTURVA nimisessä turvallisuusfoorumissa, joka on valtakunnallisesti tunnustettu varautumis- ja turvallisuusfoorumi. Opinnäytetyön osalta oltiin yhteydessä Kuntaliiton edustajaan. Myös hänen mukaansa opinnäytetyölle on tilausta, koska usealla alueella maakunnalliset varautumis- ja turvallisuusfoorumit ovat vielä muodostumassa. Useassa maakunnassa foorumityön vetovastuu on pitkälti aluehallintovirastojen varassa ja paikallinen yhteistyö toimijoiden kesken on käymistilassa. Esimerkiksi Uudellamaalla tehdään pelastuslaitoksien kesken jo paljon yhteistyötä, mutta alueellinen turvallisuus- varautumisfoorumitoiminta on vasta käynnistymässä. Monella pelastustoimen alueella on tehty pitkään alueellista yhteistyötä ja siitä on saatu selkeästi hyviä kokemuksia. Tarkoituksena on saada nämä yhteistyön hedelmät poimittua muiden käytettäväksi, jotta monella alueella ei tarvitsisi tehdä samaa ajatustyötä uudelleen.

1.1 Työn tausta ja pelastuslaitosten varautumisen toimikunnan tekemä tutkimus

Alueellista yhteistyötä ja turvallisuusfoorumeita ei ole tutkittu paljoa, joten niiden kokoonpanoista ja toiminnasta ei ole tietoa juuri laisinkaan. Pelastuslaitoksen kumppanuusverkoston varautumistoiminnan yksikkö on tehnyt vuonna 2021 kartoituksen ja yhteenvedon alueellisista turvallisuusfoorumeista (Liite 1). Kyselyssä oli tavoitteena selvittää yhteistyöfoorumeiden hallinnollista rakennetta ja vetovastuuta seuraavien kysymysten avulla:

- Onko turvallisuusfoorumilla kotipesä/isäntäorganisaatio? Työvoima, rahoitus? Kuormittavuus?
- Mikä on pelastuslaitoksen rooli?
- Puheenjohtajuus, sihteeristö, alatyöryhmät
- Onko sääntöjä – voiko tehdä päätöksiä?
- Toiminta koronan aikana – liittymät koronan terveystilannekuvaan?

(Turvallisuusfoorumi kartoitus 2021, 3)

Kysely oli toteutettu suppeasti PVT:n kokouksessa 19.2.2021 ja se oli suunnattu pelastuslaitoksien edustajille. Kyselyyn tarjottiin vaihtoehtoa vastata myös sähköpostitse, mikäli pelastuslaitoksen edustaja ei ollut kokouksessa läsnä. Kyselyyn vastasi 18 pelastuslaitosta 22:sta.

Kyselyyn vastanneista 18 pelastuslaitoksesta 14:sta oli eri tavoin toteutettua turvallisuusfoorumitoimintaa. Näistä neljällä se on osana aluehallintovirastojen johtamaa valmiusfoorumitoimintaa. Neljällä pelastuslaitoksella vastaava foorumitoiminta oli joko käynnistymässä tai se toteutui muutoin esimerkiksi osana kaupungin muun turvallisuusorganisaation sisäistä toimintaa. Muita keskeisiä isäntäorganisaatioita olivat maakunnat, kunnat tai kaupungit sekä pelastuslaitokset. Yhdessä vastauksessa isäntäorganisaatio on jäänyt epäselväksi. (Turvallisuusfoorumi kartoitus 2021, 3)

Muissa (10 kpl) kuin aluehallintovirastojen valmiusfoorumeissa pelastuslaitoksien roolit olivat vaihtelevia. Osassa pelastuslaitos toimi puheenjohtajan, sihteeristön tai sihteeristön puheenjohtajan roolissa. Kahden pelastuslaitoksen osalta rooliksi jäi kyselyn perustella osallistuminen valmiusfoorumitoimintaan. Pelastuslaitosten lisäksi näiden foorumien puheenjohtajien edustus muodostuu maakunnan tai kunnan/kaupungin edustajasta. (Turvallisuusfoorumi kartoitus 2021, 4)

Kymmenen turvallisuusfoorumien osalta, jotka eivät ole AVI-vetoisia, osoitettu työpanos toteutettiin oman työn ohella. Arviot turvallisuusfoorumeiden työllistävistä elementistä vaihtelivat 10 HTP:n (henkilötyöpäivän) ja 0,5 HTV:n (henkilötyövuoden) väliltä. Ainoastaan yhdellä foorumilla oli rahoitustoimintaa, muuten turvallisuusfoorumit toteutetaan virkatyön ohella.

Näillä kymmenellä turvallisuusfoorumilla ei ole selkeää velvoittavaa päätösvaltaa, vaan toiminta perustuu yhteiseen sopimiseen ja vapaaehtoisuuteen. Neljällä näistä kymmenestä turvallisuusfoorumista on käytössään pelkästään erillinen sihteeristö ja kolmella sihteeristön lisäksi erilaisia alatyöryhmiä.

Koronaviruspandemialla on ollut selkeä vaikutus foorumien toimintaan ja se on lisännyt foorumien kokoontumistarvetta. Tämän osalta on noussut esiin myös keskeisesti terveystilannekuvan jakaminen, joka on toteutettu eri tavoin eri turvallisuusfoorumien osalta.

Yhteenvedona voidaan todeta, että alueellista turvallisuustoimikunta/verkosto toimintaa on olemassa. Sitä tehdään pääasiassa joko omana toimintana tai osana aluehallintoviraston valmiusfoorumitoimintaa. Pelastusviranomaisen rooli vaihtelee riippuen verkostosta, mutta selvästi pelastusviranomaisen on keskeisessä roolissa verkostotoiminnassa. Verkostolla ei ole selkeää päätösvaltaa alueellisesti, vaan se toimii enemmänkin tiedonvälittäjänä omaan organisaatioon. Verkostotyö toteutetaan joko osana virkatyötä tai sen ohella. Alueellisten toimikuntien merkitys on noussut selvästi vallitsevan koronaepidemiatilanteen aikana, jotta laadittua kokonaiskuvaa alueellisesti voidaan välittää eteenpäin.

1.2 Tutkimusongelma

Tutkimusongelmaksi muodostui kokonaisturvallisuuden yhteensovittaminen ja turvallisuustilannekuvaan liittyvät keskeiset asiat turvallisuus- ja varautumisverkostoissa. Tutkimusongelmaa on tarkoitus ratkaista muodostettujen pää- ja alatutkintakysymyksien avulla.

Päätutkimuskysymys:

- Miten kokonaisturvallisuuden yhteensovittaminen, koordinointi sekä tiedonvaihto on järjestetty maakunnallisten turvallisuus- ja varautumisverkostojen toimesta?

Alatutkimuskysymykset:

- Miten ja miksi maakunnalliset turvallisuuden- ja varautumisen verkostot ovat muodostuneet Suomessa?
- Kuinka tiedonvaihtoa tulisi kehittää maakunnallisten verkostojen sisällä sekä maakunnallisten verkostojen kesken?
- Miten maakunnalliset turvallisuus- ja varautumisverkostot ovat järjestäneet tilannekuvan keräämisen ja kuinka sitä hyödynnetään sekä mitä ovat toimintaan liittyvät kehittämistarpeet?

1.3 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisimpiä piirteitä ovat:

- tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa;
- suositaan ihmistä tiedon keruun elementtinä;
- käytetään induktiivista analyysiä eli tutkijan pyrkimyksenä paljastaa odottamattomia seikkoja. Tämän vuoksi lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesien testaaminen vaan hankitun aineiston monipuolinen ja yksityiskohtainen tarkastelu;
- kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään laadullisia menetelmiä aineiston hankinnassa. Tarkoituksena on saada tutkimukseen osallistuvien mielipiteet esille. Perinteisinä aineiston keräämisen menetelminä ovat esimerkiksi teemahaastattelu, osallistuva havainnointi ja erilaisten dokumenttien ja tekstien analysointi;
- kvalitatiivisen tutkimuksen kohdejoukko on valittu tarkoituksenmukaiseksi;
- tutkimussuunnitelma muodostuu tutkimuksen edetessä;
- käsitellään aineistoa ainutlaatuisena ja tulkitaan sitä sen mukaiseksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 160)

Kysely on luonteeltaan lomaketutkimus, jossa käytetään monivalinta- ja avoimia kysymyksiä. Tarkoituksena on saada selville vastaajajoukolta heidän näkemyksensä tutkittavaan aiheeseen liittyen.

Avoimien kysymysten tavoitteena on antaa vastaajalle vapaus kertoa riittävän laajasti heidän ajatuk-
sensa tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksen analyysissa on tarkoituksena löytää vastaajajoukon yhtei-
siä näkemyksiä tutkittavaan aiheeseen liittyen. Toisaalta tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille
myös vastaajien erilaiset näkemykset, koska niiden kartoittaminen ja jakaminen vastaajien kesken
on yksi keskeinen periaate.

Tutkimuksen vastaajamäärä on kooltaan pieni, mutta heidän asiantuntemuksensa tutkittavaan asi-
aan on korkealla tasolla. Tällöin voidaan todeta, että tutkimus osoitettiin eliittijoukolle eli vastaajiksi
valitaan vain ne henkilöt, joilta odotetaan saavan parhaiten tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi &
Sarajärvi 2018, 99).

Vastaajajoukko täyttävää lomaketutkimuksen ilman tutkimuksen laatineen henkilön vuorovaiku-
tusta. Ongelmaksi kyselyn toteutuksessa saattaa syntyä mahdollisista väärinymmärryksistä vastaa-
jajoukon keskuudessa, mikäli he eivät kysy tarkentavia tietoja kyselyn laatijalta ja toisaalta laatija ei
ole enää yhteydessä kyselyn täyttäjiin. Tämä voi olla mahdollista esimerkiksi sähköpostin avulla lä-
hetetyissä kyselyissä, jos kyselyn laatija ei ole yhteydessä kyselyn täyttäjiin tai haastateltaviin
(Tuomi & Sarajärvi 2018, 85).

1.4 Työn toteutus

Tutkimus/-selvitystyötä varten luodaan tutkimuskysymykset webropol-ohjelmiston avulla. Webropol-
kysely osoitetaan eri pelastustoimen alueiden turvallisuustoimikunnille/foorumeille pelastustoimen
kumppanuusverkoston varautumisen verkoston kautta.

Tutkimuskysymyksien avulla pyritään selvittämään:

- Millä tavalla EKTURVA:n – ja muiden alueiden toimikunnat/foorumit toimivat?
- Kuinka turvallisuustieto ja tilannekuva kerätään – ja millä välineillä?
- Miten yhteinen tilannekuva muodostetaan?
- Mitkä nykyiset käytännöt ovat toimivia ja mitkä mahdollisia kehityskohteita?
- Tehdäänkö yhteistyötä muiden alueiden kanssa?

Kysymyspatteriston avulla on tarkoitus kartoittaa turvallisuusfoorumien toimintaa pelastuslaitoksit-
tain. Suomessa on 22 pelastuslaitosta, jotka toimivat itsenäisesti omalla alueellaan. Pelastuslaitok-
sien aluejako noudattelee pääsääntöisesti maakuntajakoa. Poikkeuksena on Uudenmaan alue, jossa
on neljä eri pelastuslaitosta. Kysymyksien laadinnassa on hyödynnetty webropol ohjelmaa, jonka
avulla kysymyskokonaisuuksia on helppo laatia. Kysymykset tullaan jaottelemaan viiteen eri kokonai-
suuteen:

1. Täyttäjän ja foorumin perustiedot
2. Tilannekuvan muodostaminen/kerääminen
3. Tilannekuvan jakaminen alueelle
4. Yhteistyö muiden foorumien kanssa

5. Kehittäminen

1.5 Työn rajaus

Työssä käsitellään alueellisia turvallisuusfoorumeita, toimikuntia ja verkostoja sekä selvitetään niissä tapahtuvaa yhteistyötä ja tilannekuvan muodostumista. Työn ulkopuolelle on rajattu aluehallintovirastojen ja kansallisten toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö ja tilannekuvan jakaminen. Työssä on tarkoitus selvittää, kuinka alueellisesti toimitaan ja löytää hyvät käytännöt kaikkien turvallisuustoimikuntien käyttöön.

2 ALUEELLISEN YHTEISTYÖN PERUSTEET JA TAVOITE

Mikä velvoittaa yhteiskunnalliset ja yksityiset toimijat tekemään keskenään yhteistyötä? Viranomaiset luonnollisesti usein tekevät ja osallistuvat lainsäädäntönsä kautta viranomaisten ja yhteisöjen kesken tehtävään yhteistyöhön. Esimerkiksi pelastuslainsäädännön kautta alueen pelastusviranomainen on velvollinen tekemään yhteistyötä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi alueella toimivien yhteisöjen, asukkaiden ja viranomaisten kanssa (Pelastuslaki 379/2011 42§). Miksi sitten muut tekevät yhteistyötä alueella ja mitä tehdystä yhteistyöstä hyödytään?

2.1 Yhteiskunnan turvallisuusstrategia ja kokonaisturvallisuus

Valtakunnallinen ja alueellinen yhteistyövelvoite ja -tarve kumpuaa yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017 on valtioneuvoston periaatepäätös, joka yhtenäistää varautumisen kansallisia periaatteita ja ohjaa hallinnonalojen varautumista. Strategiassa määritellään yhteiskunnan elintärkeät toiminnot eli ne perusasiat, joiden jatkuminen on pystyttävä takaamaan kaikissa olosuhteissa ja kaikilla toimintatasoilla (kuva 1). Elintärkeät toiminnot ovat lähtökohta varautumisen suunnittelulle. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, 1)

KUVA 1. Elintärkeät toiminnot (Turvallisuuskomitea julkaisuaika tuntematon)

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian keskeisemmäksi tehtäväksi on muodostunut suomalaisen varautumisen yhteistoimintamallin kuvaaminen. Yhteistoiminnasta käytetään strategiassa nimitystä kokonaisturvallisuus. Kokonaisturvallisuus on aiemmista määritelmistään kehittynyt ensisijaisesti yhteistoimintamalliksi, jossa toimijat jakavat ja analysoivat turvallisuutta koskevaa tietoa sekä suunnittelevat, harjoittelevat ja toimivat yhdessä. Yhteistoimintamalli kattaa kaikki relevantit toimijat kansalai-

sesta viranomaiseen. Yhteistyön perustana ovat lakisääteiset tehtävät, yhteistyösopimukset ja Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Kokonaisturvallisuus on poikkeava toimintamalli ja siitä on kiinnostettu kansainvälisesti. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, 5)

Suomalaisen kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin vahvuus on, että se kattaa kaikki yhteiskunnan tasot ja tahot. Valtionhallinnon, viranomaisten, elinkeinoelämän, maakuntien ja kuntien lisäksi yliopistot ja tutkimuslaitokset, järjestöt, yhteisöt ja yksilöt muodostavat kokonaisturvallisuuden verkoston, jossa tietoa voidaan jakaa, yhteisiä tavoitteita voidaan asettaa ja yhteistyöhön voidaan sitoutua joustavasti. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, 7)

Varautumisen johtamista ja yhteensovittamista tehdään monella eri tasolla (kuva 2). Valtioneuvosto ja toimivaltainen ministeriö johtaa, valvoo ja yhteensovittaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista. Ministeriön apuna varautumisessa ja turvallisuusasioissa ovat oman hallintoalansa kansliapäälliköt. Turvallisuuskomitea avustaa valtioneuvostoa kokonaisturvallisuuden hallintaan tähtäävässä varautumisessa ja varautumisen yhteensovittamisessa. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, 11)

KUVA 2. Varautumisen yhteensovittaminen keskushallinnossa, alueilla ja kunnissa (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, 11)

Maakunnallinen yhteistyö ja tiedonvaihto perustuu siis yhteiskunnan turvallisuusstrategian ja kokonaisturvallisuuden toteuttamiseen. Tätä yhteistyötä koordinoivat tällä hetkellä aluehallintovirastot. Aluehallintovirastojen tehtävänä on sovittaa yhteen alueensa toimijoiden varautumista, järjestää koulutusta ja valmiusharjoituksia sekä tukea kuntien valmiussuunnittelua (Turvallisuuskomitea julkaisuaika tuntematon). Aluehallintovirastojen johdolla toimivat alueelliset valmiustoimikunnat sovitavat yhteen varautumistyötä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset vastaavat omiin tehtäviinsä liittyvästä varautumisesta ja kriisijohtamisesta. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, 12).

Kunnan toiminta kriisitilanteissa perustuu valmiuslain mukaiseen valmiussuunnitteluun. Kunnan palveluista vastaavat toimialat laativat kukin omat suunnitelmat kriisien varalle. Varautumistyötä johtaa kunnanjohtaja yhdessä kunnanhallituksen kanssa. (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, 12)

Hyvinvointialueellinen muutos tuo muutoksia maakunnallisiin vastuisiin myös varautumisen suhteen. Lainsäädäntöä päivitetään vastaamaan tulevaa maakunta muutosta. Varautumisen näkökulmasta pelastuslakiin on tulossa muutoksia nykyiseen lainsäädäntöön verrattaessa. Pelastuslaista tulisi poistumaan pelastusviranomaisen rooli kuntien varautumisen vaihtoehtoisena tukijana ja osaltaan toteuttajana. Hallituksen esityksen mukaan hyvinvointialue voisi neuvotella jatkossa yhteistyötä kuntien valmiussuunnitteluun liittyen, mutta lopullinen vastuu valmiussuunnittelusta on kunnilla (HE 56/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuen, 95).

2.2 Pelastuslaki

Pelastusviranomainen kytkeytyy tällä hetkellä kunnan varautumistyöhön oman lainsäädäntönsä kautta. Pelastuslaitos tukee alueensa kunnan valmiussuunnittelua, mikäli siitä on kunnan kanssa sovittu (Pelastuslaki 379/2011 27§ 3 mom. kohta 2). Pelastusviranomaisella on monestikin merkittävä rooli maakunnallisen varautumisen suhteen oman lainsäädännön ja erityisosaamisen kautta. Etelä-Karjalan pelastuslaitoksella valmiuspäällikkö osallistuu oman virkatyönsä puolesta alueelliseen valmiustoimikuntaan ja pelastuslaitos on aktiivisena toimijana mukana toimikunnassa. Valmiuspäällikkö tukee alueen kuntien varautumistyötä alueellisen toimijan roolissa.

2.3 Kansallinen ja alueellinen riskiarvio

Kansallisella ja alueellisella varautumisyhteistyöllä pyritään ylläpitämään yhteiskunnan elintärkeät toiminnot käynnissä kaikissa olosuhteissa ja jokaisella toimintatasolla. Suomessa on laadittu kansallinen riskinarvio, jonka avulla pyritty kuvaamaan mahdollisia häiriötilanteita/uhkamalleja ja niiden vaikutusta elintärkeisiin toimintoihin (Sisäministeriö, 11). Suomen kansallisen riskinarvion laatiminen perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseen unionin pelastuspalvelumekanismista (N:o 1313/2013/EU (Sisäministeriö 2019, 9).

Kansallisessa riskiarvioissa on esitetty seuraavat uhkamallit:

- Informaatiovaikuttaminen
- Poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus
- Sotilaallinen voimankäyttö
- Laajamittainen maahantulo
- Yhteiskunnan rakenteisiin ja laajoihin ihmisjoukkoihin tehty terroristinen isku
- Isojen väkijoukkojen väkivaltainen liikehdintä
- Julkisen talouden häiriö
- Rahoitusjärjestelmän häiriö
- Sähkön saannin häiriöt
- Polttoaineiden saannin häiriöt

- Viestintäverkkojen- ja palveluiden vakavat häiriöt
- Logistiikan häiriöt
- Mikrobilääkeresistenssi
- Influenssapandemia tai muu vastaava laajalle levinnyt epidemia
- Helposti leviävä vakava eläintauti
- Vaaralliset kasvintuhoajat- kasvitautiepidemia
- Vesihuollon häiriöt
- Elintarvikehuollon häiriöt
- Merellinen monialaonnettomuus
- Ydinvoimalaonnettomuus Suomessa tai Suomen lähialueilla.

Kansallisen riskiarvion lisäksi on laadittu alueellisia riskiarvioita, jotka täydentävät kansallista-arvioita. Alueellisen riskiarvion tarkoituksena ei ole tunnistaa ja listata kaikkia alueella mahdollisia tilanteita vaan valita alueen toimijoille yhteisesti merkittävimmät uhkat tai häiriötilanteet. Kansallisesti merkittäviä uhkia ei ole tarkoitus arvioida alueella uudelleen vaan ne ovat sellaisia, jotka jokaisella alueella otetaan huomioon automaattisesti. (Sisäministeriö 2019, 12)

Etelä-Karjalan maakuntaan on laadittu alueellinen riskiarvio, jossa kuvataan maakunnan uhkamalleja ja häiriötilanteita. Alueellisen riskiarvion julkinen versio on tallennettu TUOVI-portaaliin. Alueelliset uhkamallien perustana on maakunnan ja sen lähialueiden ympäristöanalyysi ja siellä esiintyvät erityiset ominaisuudet. Tällaisia ominaisuuksia ovat esimerkiksi:

- maakunnan läpi kulkeva valtatie 6,
- Saimaan kanava,
- Venäjän rajan läheisyys,
- lentokenttä ja raideliikenne toiminta ja
- laaja puu- ja paperiteollisuus.

Maakunnallisten ominaisuuksien lisäksi riskinarvioissa on peilattu perinteistä tulevaisuuden skenaarioajattelua ja globaaleja ilmiöitä kuten ilmaston lämpenemistä. Näiden tietojen perusteella on voitu arvioida uhkatilanteiden todennäköisyyksiä ja niiden seurausvaikutuksia ihmisiin, talouteen, ympäristöön ja yhteiskuntaan. (EKTURVA alueellinen riskiarvio 2021 julkinen versio 2021)

Etelä-Karjalan maakunnan alueellisissa riskiarvioissa täydentävinä kohtina kansalliseen riskienarvioon ovat seuraavat uhkamallit ja häiriötilanteet:

- Nopeasti syntyvä laaja tulva asutuskeskuksessa tai sen läheisyydessä (matala)
- Vakava kemikaali- tai räjähdysonnettomuus vaarallisia-aineita käsittelevässä teollisuuslaitoksessa (keskitaso)
- Vakava sortuma onnettomuus (matala)
- Suuri sisävesionnettomuus (keskitaso)
- Vakava lentoliikenteen onnettomuus (matala)

- Vakava raideliikenteen onnettomuus (korkea)
- Vakava maantieliikenteen onnettomuus (keskitaso)
- Useampi yhtäaikainen laaja maastopalo (keskitaso)
- Suuri, laajasti yhteiskuntaan vaikuttava rakennuspalo kriittisen infrastruktuurin koh- teessa (keskitaso)
- Laaja tai pitkäkestoinen vedenjakeluhäiriö (keskitaso)
- Maa- tai vesialueen laaja-alainen saastuminen (keskitaso)
- Laajalle alueelle ulottuva talvimyrsky, johon liittyy pitkä pakkasjakso ja runsas lumisade (keskitaso)
- Ukkosmyrsky (rajuilma) (keskitaso)
- Laajamittainen maahantulo (korkea)
- Etelä-Karjalaan kohdistuva terroristinen teko tai terrorismi (matala)
- Vakava henkilökokoon kohdennettu väkivallanteko (matala)
- Isojen väkijoukkojen väkivaltainen liikehdintä (matala)

Näistä uhkamalleista korkealle riskitasolle on nostettu vakava raideliikenteen onnettomuus ja laaja- mittainen maahantulo. Matalalle riskitasolle on asetettu esimerkiksi tulva asutuskeskuksessa. Suurin osa vakavista-alueellisista tapahtumista on määritelty keskitasolle. Tämä riskianalyysi auttaa alueita hahmottamaan merkittävämät ja oleellisimmat häiriötilanteet, joihin tulee varautua. (EKTURVA alueellinen riskiarvio 2021 julkinen versio 2021).

Tämän kaltaista työtä tehdään jokaisessa maakunnassa ja turvallisuusfoorumissa. Turvallisuustiedon jakamisen ja avoimen yhteistyön avulla saadaan tarvittavia tietoja kokoon, joiden avulla pystytään hahmottamaan merkittävimpiä toimenpiteitä aiheuttavia aihekokonaisuuksia ja maakunnan turvalli- suustilannekuva.

2.4 Alueellinen turvallisuuden tila (ATT)

Valtioneuvoston kanslia on julkaissut vuonna 2020 alueellisen turvallisuuden tilaa (ATT) käsittelevän selvityksen. ATT-selvityksen tarkoituksena on tukea alueellista turvallisuussuunnittelua ja varautu- mista laaditun seuranta-, arviointi- ja ennakointimallin avulla. Malli ohjeistaa organisoinnin ja turvalli- suuden seurannan moniviranomaistyönä. ATT-malli on kehitetty organisaatorajat ylittäväksi, jolloin sen on mahdollista toimia, vaikka valtionhallinnossa, aluehallinnossa tai paikallishallinnossa tapah- tuisi muutoksia. (Valtioneuvoston kanslia 2020, 51)

ATT-malli koostuu kolmesta vaiheesta. Ensimmäisessä vaiheessa kerätään alueen turvallisuustietoa tunnistamalla uhkia, haavoittuvuuksia ja alueen omia voimavaroja. Turvallisuustieto kootaan eri vi- ranomaisten ja toimijoiden lähteistä aihepiireittäin. Toisessa vaiheessa arvioidaan ja analysoidaan kerättyä tietoa muodostaen samalla näkemys alueen turvallisuuden tilasta. Kolmannessa vaiheessa luodaan ratkaisuja ja sovitaan niiden toteuttamisesta. (Valtioneuvoston kanslia 2020, 15)

ATT-malli kertoo, miten olemassa oleva turvallisuustieto voidaan kerätä, ja miten sitä voidaan analysoida alueellisen turvallisuustilanteen ymmärtämiseksi sekä miten analysoidun tiedon perusteella voidaan moniviranomaisyhteistyönä tehdä päätöksiä turvallisuustilanteen parantamiseksi. Malli rakentuu kokonaisuudessaan eri viranomaisten, turvallisuutta varmistavan elinkeinoelämän sekä kansalaisjärjestöjen yhteistoimintaan, joka jo nyt on vakiintunut eri alueilla. Olemassa olevia rakenteita hyödyntäen ATT-malli tukee turvallisuuden seurantaan, tilannetietoisuutta ja ennakkointia soveltaen alueellisiin erityispiirteisiin. (Valtioneuvoston kanslia 2020, 50)

Maakunnallinen yhteistyö ja tiedonjakaminen viranomaisten ja toimijoiden kesken on tunnistettu toimivaksi käytännöksi. On huomattu, että ilmiöihin liittyvää tietoa löytyy monesta eri lähteestä ja niiden tietojen konkreettinen yhdistäminen helpottaa alueellisen tilannekuvan muodostamista ja päätösten tekoa.

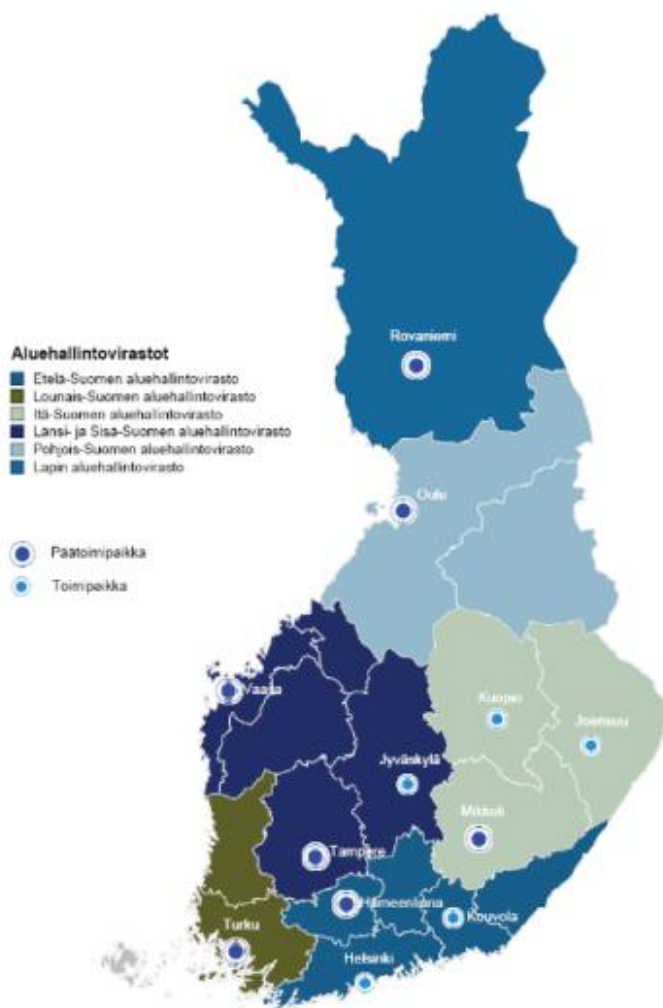

3 VIRANOMAISET JA TOIMIJAT - ROOLIT ALUEELLISESSA TURVALLISUUSTYÖSSÄ

Alueellisessa turvallisuus- ja varautumistyössä on mukana merkittävä määrä eri toimijoita kokonais-turvallisuuden ideologian mukaisesti. Osa toimijoista omaa viranomaisstatuksen ja osa on julkishal-linnon edustajia. Edustajia on yleensä myös sekä yksityiseltä – että kolmannelta sektorilta. Seuraa-vaksi esitellään merkittävämmät viranomaistoimijat, jotka vaikuttavat alueellisen turvallisuus- ja va-rautumistyön taustalla sekä yhden alueellisen varautumis- ja turvallisuusfoorumin kokoonpanon.

3.1 Aluehallintovirastot

Manner-Suomessa on kuusi aluehallintovirastoa ja Ahvenanmaan itsehallintoalueellansa on myös omansa (kuva 5). Aluehallintovirastojen tehtävänä on edistää perusoikeuksien ja oikeusturvan toteu-tumista, ympäristönsuojelua, ympäristön kestäväää käyttöä, sisäistä turvallisuutta sekä terveellistä ja turvallista elin- ja työympäristöä alueilla. Aluehallintovirastot hoitavat lainsäädännön toimeenpano-, ohjau- ja valvontatehtäviä alueillansa. Aluehallintovirastojen toimintaa ohjaavat lait sekä kahdeksan ministeriötä. (Aluehallintovirastot julkaisuaika tuntematon)

KUVA 3. Aluehallintovirastot Suomessa (Aluehallintovirasto 2015)

3.2 Pelastuslaitokset

Suomessa on 22 eri pelastuslaitosta, joista vastaavat alueen kunnat. Pelastuslaitokset hoitavat pelastustoimen tehtävät alueellaan. Pääasiassa alueellinen jako perustuu maakuntarajoihin, mutta Uudenmaan maakunta on jaettu neljään osaa: itä- keski-, ja länsi Uudenmaan sekä Helsingin kaupungin pelastuslaitokseen. Tämä aluemalli tulee myös pysymään samana uuden hyvinvointialue uudistuksen myötä vuonna 2023. (Pelastustoimen toimijat ja vastuut julkaisuaika tuntematon).

Pelastuslain 27§ mukaan pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan:

- 1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa;
- 2) pelastustoimen valvontatehtävistä;
- 3) väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä;
- 4) pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.

Edellä mainittujen päätehtävien lisäksi pelastuslaitos myös tukee pelastustoimen alueeseen kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua, jos siitä on kunnan kanssa sovittu. (Pelastuslaki 379/2011 27§)

Hyvin monet pelastuslaitokset tukevat kunnan valmiussuunnittelua ja ovat siinä työssä aktiivisesti mukana. Esimerkiksi Etelä-Karjalan pelastuslaitoksella on tätä käytäntöä toteutettu usean vuoden ajan ja työhön on saatu tällä perustella lisäresursseja. Kuntien varautumisen tukeminen on luonnollinen rooli pelastuslaitoksille, koska useasti onnettomuus- ja poikkeustilanteissa pelastusviranomaisen on johtovastuussa ja siten yhteensovittava toimintaansa tilanteen vaatimalla tavalla.

3.3 Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto ja varautumisen verkosto

Pelastuslaitosten kumppanuusverkostoon kuuluvat kaikki Suomen pelastuslaitokset. Kumppanuusverkosto on pelastuslaitoksien vapaaehtoinen yhteenliittymä, jonka tavoitteena on kehittää pelastuslaitosten toimintaa siten, että pelastuslaitosten tuottamat palvelut ovat laadukkaita, tehokkaita, taloudellisia ja perustuvat yhdenmukaiseen tulkintaan säädöksistä ja määräyksistä. Kumppanuusverkosto toimii Kuntaliiton yhteydessä ja verkostoyhteistyön avulla pyritään vähentämään pelastuslaitosten päällekkäistä työtä ja lisäämään vaikuttamisen mahdollisuuksia. (Pelastuslaitokset julkaisuaika tuntematon).

Pelastuslaitosten kumppanuusverkostossa on muodostettu alatyöryhmiä kumppanuusverkoston tavoitteiden toteuttamiseen. Yksi näistä alatyöryhmistä on pelastuslaitosten yhteinen varautumisen verkosto, jossa pelastuslaitokset mm. yhteensovittavat varautumiseen liittyviä toimintojaan, laativat yhteisiä ohjeistuksia sekä pyrkivät yhdessä parantamaan varautumisen toimintamalleja esimerkiksi erilaisten hankkeiden kautta. Varautumisen verkostoon kuuluvat edustajat pelastuslaitoksista sekä

edustajat muista keskeisistä sidosryhmistä kuten Sisäministeriöstä, Huoltovarmuuskeskuksesta, Aluehallintovirastosta sekä Kuntaliitosta. (Varautumisen palvelut julkaisuaika tuntematon).

3.4 Huoltovarmuuskeskus ja ELVAR

Huoltovarmuuskeskukset tekevät alueellista huoltovarmuustyötä maakunnissa eri hallinto- ja toimialoilla. Huoltovarmuutta yhteensovitetään ja kehitetään valtakunnallisella ja alueellisella tasolla. Varautumisesta ja huoltovarmuudesta vastaavat viranomaiset ja huoltovarmuusorganisaatio kehittävät ja ylläpitävät huoltovarmuuden turvaamiseksi tarvittavaa poikkihallinnollista varautumista aluetasolla. Organisaatiot varmistavat osaltaan elinkeinoelämän, julkishallinnon ja kolmannen sektorin yhteistoiminnan ja tiedonvaihdon. Huoltovarmuuskeskukset tekevät yhteistyötä aluehallintovirastojen alueellisen huoltovarmuuden ja siihen liittyvän varautumisen edistämiseksi. (Huoltovarmuuskeskus, alueellinen toiminta 2022).

ELVAR-toimikunnat kehittävät elinkeinoelämän alueellista varautumista. ELVAR-toimikuntia on Suomessa viisi kappaletta. ELVAR-toimikunnat toimivat osana huoltovarmuuskeskuksia ja niiden tehtävänä on myös varmistaa osaltaan elinkeinoelämän, julkishallinnon ja kolmannen sektorin alueellinen yhteistoiminta ja tiedonvaihto. Toimikuntien avulla alueellinen varautuminen kytkeytyy valtakunnallisesti hoidettavaan varautumiseen. Toimikunnat toimivat alueellisina suunnittelu- ja yhteistyöfoorumeina, joissa jaetaan tietoa ja parhaita käytäntöjä toimijoiden kesken. (Huoltovarmuuskeskus, ELVAR-toimikunnat 2022).

ELVAR-toimikuntien tavoitteena on:

- luoda puitteet alueen yhteiselle varautumisen kehittämiseksi elinkeinoelämän näkökulmasta,
- luoda konkreettista hyötyä osallistuville yrityksille,
- yhteistoimintaa kehittämällä ja yhdessä tekemällä parantaa kaikkien osallistuvien toimijoiden valmiuksia,
- havainnoida paremmin keskinäisiä riippuvuuksia ja yhteisiä riskejä,
- parhaiden käytänteiden jalkauttaminen ajan ja rahan säästämiseksi ja
- kehittää kaikkien osapuolten varautumista ja kykyä varmistaa yritysten kriittiset tehtävät mahdollisimman hyvin yhteisien projektien avulla.

Toimikunnissa on osaamista esimerkiksi muista huoltovarmuusorganisaation alueellisista toimijoista, sähkö- ja lämpö-, polttoaine-, elintarvike- ja talousvesijakelun, sosiaali- ja terveydenhuollon, rakentamisen sekä tieto- ja viestintäverkkojen yrityksistä. ELY-keskuksien rooli on koordinoita toimikuntien työtä, joissa on myös mukana aluehallintovirastojen, kauppakamarien, pelastuslaitosten ja puolustusvoimien edustajat. (Huoltovarmuuskeskus, ELVAR-toimikunnat 2022).

3.5 Varautumis- ja turvallisuustoimikunta EKTURVA

Etelä-Karjalan maakunnassa toimii alueellinen turvallisuus- ja valmiustoimikunta EKTURVA. EKTURVA on verkosto, johon kuuluvat alueen kunnat, kaupungit ja viranomaiset sekä järjestöjen ja

liike-elämän edustajia (kuva 4). EKTURVA sihteeristö on toimikunnan toimeenpaneva elin. Pääsihteerinä toimii Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen valmiuspäällikkö (Etelä-Karjalan alueellisessa riskiarvioissa kansallisia ja paikallisia ilmiöitä 2019). EKTURVA:ssa on muodostettu neljä sisäistä verkostoa, joihin sisällytetty eri alueiden toimijoita

- KUNTATURVA (kuntien keskinäinen edustus)
- EKTURVA Viestintä (kuntien, viranomaisten ja kolmannen sektorin viestinnän asiantuntijat)
- EKTURVA Energia (alueella toimivat energian toimittajat)
- EKTURVA Kyber (kyberturvallisuuteen liittyvät toimijat)

Kansalliset toimijat on jätetty alueellisen toiminnan ulkopuolelle, koska turvallisuus- ja valmiustoimikunta ryhmässä on edustettuna juuri alueellisia toimijoita. Esimerkiksi pelastuslaitoksella on operatiivisen toiminnan näkökulmasta ja oman johto- ja tilannekustustoiminnan kautta yhteistä rajapintaa säteilyturvakeskuksen, Suomen ympäristökeskuksen ja ilmatieteenlaitoksen kanssa. Pelastuslaitos toimii siis tiedon välittäjänä näihin liittyvissä asioissa EKTURVA:lle. Suurimmat yksittäiset kolmannen sektorin alueelliset toimijat kuten Stora Enso ja UPM eivät ole suoraan EKTURVA:ssa edustettuna. Heidän panoksensa on valjastettu EKTURVA viestintäverkostotoimintaan ja tätä kautta yhteistyö ja tiedonvaihto järjestyy heidän kanssaan.

EKTURVA:n tarkoituksena jakaa turvallisuustietoa keskenään ja pyrkiä tuottamaan ajantasaista turvallisuuden tilannekuvaa maakunnasta. Ajantasaisen tilannekuvan avulla pystytään varautumaan paremmin tulevaisuuden haasteisiin ja ongelmatilanteisiin. EKTURVA myös harjoittelee säännöllisesti alueellisessa riskinarvioinnissa esitettyjä häiriötilanteita varten.

Viimeisen vuoden aikana koronaepidemian myötä toimijoiden kesken tehtävä turvallisuustyö on osoittautunut merkittäväksi voimavaraksi Etelä-Karjalassa. EKTURVA:n avulla on saatu muodostettua ajantasaista tilannekuvaa koronaepidemian vaikutuksista maakunnalliseen toimintaan. Maakunnallista tilannekuvaa on jaettu aluehallintovirastolle eteenpäin, jotta he ovat pysyneet ajan tasalla maakunnan asioista ja koronaepidemian tilanteesta.

KUVA 4. Etelä-Karjalan turvallisuus- ja valmiustoimikunta (EKTURVA alueellinen riskiarvio 2021 julkinen versio 2021)

3.6 Alueellinen yhteistyö maailmalla

Vuonna 2001 Euroopan komissio perusti EU:n pelastuspalvelumekanismiin (Union Civil Protection Mechanism). Mekanismin avulla pyritään vahvistamaan EU:n jäsenvaltioiden ja kuuden osallistuvan valtion välillä pelastustoimien yhteistyötä katastrofien ehkäisyyn, valmiuden ja reagoinnin parantamiseksi (EU civil protection mechanism julkaisuaika tuntematon). EU:n pelastuspalvelumekanismi esimerkiksi ohjaa jokaista osallistuvaa maata tekemään kansallisen riskiarvion, jossa täytyy ottaa huomioon esimerkiksi ilmastonmuutos, kaupungistuminen ja muut globaalit riskit (European disaster risk management julkaisuaika tuntematon).

Yhteisenä tavoitteena on suojata ihmisiä, ympäristöä ja omaisuutta katastrofeja ja onnettomuuksia vastaan. Tämä tapahtuu ennalta ehkäisemällä katastrofien toteutumista sekä varaumalla niihin. Tarvittaessa tulee olla kyky toimia katastrofitilanteessa. Pelastuspalvelumekanismiin avulla pystytään rahoittamaan ennalta ehkäisy- ja varautumisen harjoittelua, tutkimusta ja aiheeseen liittyviä hankkeita. (European civil protection and humanitarian aid operations 2018, 1-2).

Euroopan maissa käytänteet vaihtelevat suuresti. Useassa eri maassa on erillinen valtio – tai ministeriö johtoinen virasto, joka on keskittynyt pelastustoimen varautumiseen ja muihin siviilivalmiusasioiden yhteensovittamiseen. Ruotsissa ja Norjassa on esimerkiksi valtiojohtoiset virastot, jotka keskittyvät muun muassa edellä mainittuihin seikkoihin. (Tiainen 2022)

Jeffrey V Gardner viittaa artikkelissaan James Witherin tutkimukseen, jossa on tutkittu Pohjoismaisia kokonaispuolustuskonsepteja. Konsepteja nimitetään artikkelissa yleisesti Total Defenseksi, jossa

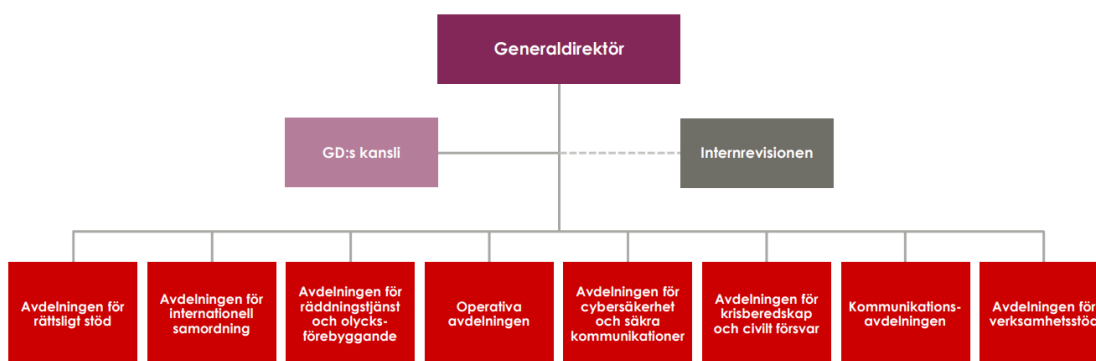
ministeriöiden, kansalaisjärjestöjen ja yksityisen sektorin välillä tehdään yhteistyötä asevoimien kanssa. Norjassa alkuperäinen kokonaispuolustuskonsepti perustui sotilaalliseen ja siviilipuolustukseen. Siihen liittyi läheisesti pelastusvoimat ja hätävalmiuslainsäädäntö. Viime aikoina sitä on päätetty uudistaa ja siihen on liitetty elementtejä yksityisen sektorin toimijoista kaikissa turvallisuustilanteissa. Yksityiset toimijat ovat keskeisiä yhteistyökumppaneita esimerkiksi logistiikan ja tavarantuoannon puolella. (Jeffrey V. Gardner 2020).

Ruotsin kokonaispuolustuskonsepti yhdistää sotilaallisen puolustuksen siviilipuolustukseen. Perimmäiseksi ajatukseksi kytkeytyy lainsäädännön nivoutuminen kokonaispuolustuskonseptiin. Korkeimman valmistilan käynnistyessä kaikki yhteiskunnan toimijat ovat mukana puolustustoimissa lainsäädännön avulla. Ruotsin väestöllä on velvollisuus osallistua maan kokonaispuolustukseen ja velvollisuus vastustaa kaikkia kansakuntaa vastaan kohdistuvia hyökkäyksiä. (Jeffrey V. Gardner 2020).

3.6.1 Ruotsi MSB

Ruotsissa alueellista turvallisuustyötä koordinoi turvallisuusvirasto MSB (Myngigheten för samhällsskydd och beredskap), joka on valtion alainen virasto. MSB:n toiminnasta vastaa Ruotsin oikeusministeriö. Sen tehtävänä on tukea yhteiskunnan valmiuksia onnettomuuksiin, kriiseihin ja väestönsuojeluun. MSB antaa tukea muille viranomaisille ja toimijoille kriisitilanteissa ja onnettomuuksista yhteensovittamalla ja koordinoimalla esimerkiksi asiantuntija-apua häiriötilanteessa (MSB julkaisuaika tuntematon).

Turvallisuusviraston toiminta on jakaantunut kahdeksaan eri osastoon ja osastot on jaettu toiminnallisiin yksiköihin (kuva 3). Esimerkiksi kriisivalmiuden ja väestönsuojelunosasto jakaantuu 12 eri toiminnalliseen yksikköön. Yksi näistä yksiköistä on paikallisen - ja alueellisen valmiuden koordinoitun tuen yksikkö. Yksikön tehtävänä on muun muassa tukea kuntien ja maakuntien kriisinvalmius- ja väestönsuojelutyötä. Paikallisen – ja alueellisen valmiuden koordinoitun tuen yksikkö vastaa nähdäkseni Suomen aluehallintovirastoa, mutta siinä vaikuttaisi olevan elementtejä myös alueellisista varautumis- ja turvallisuustoimikunnista toiminnasta. (MSB julkaisuaika tuntematon.).

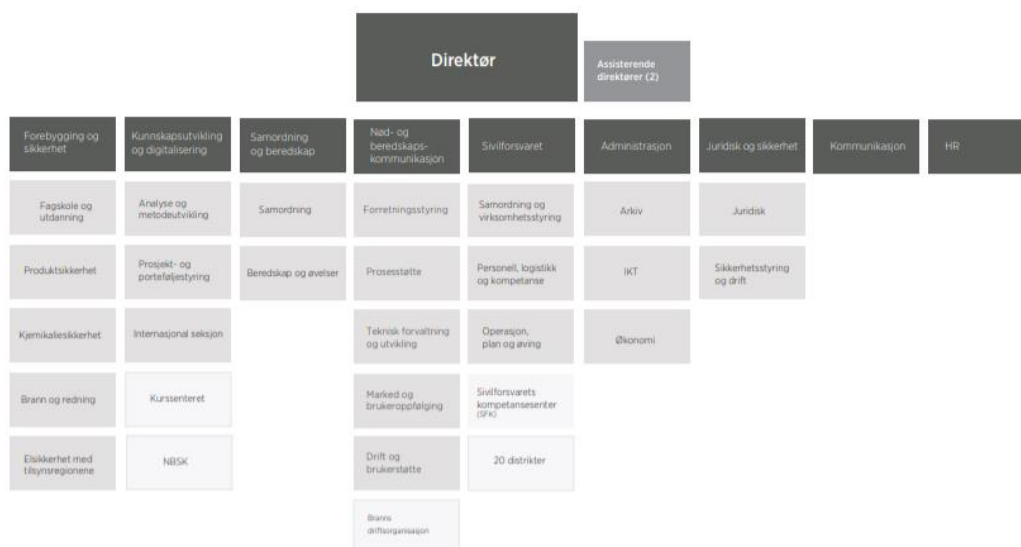

KUVA 5. MSB organisaatiokaavio (MSB julkaisuaika tuntematon)

3.6.2 Norja DSB

Norjan oikeus- ja valmiusministeriöllä on yleinen koordinoiva rooli varautumiseen ja valmiuteen liittyvissä asioissa valtakunnallisesti yleisen turvallisuuden alueella ja jokaisella ministeriöllä on oma vastuunsa kokonaisturvallisuuteen liittyvissä omalla hallintoalallaan. Norjan DSB (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap) vastaa toiminnastansa Norjan oikeus- ja valmiusministeriölle ja tukee oikeus- ja valmiusministeriötä varautumiseen ja valmiuteen liittyvissä asioissa (Justis- og beredskapsdepartementet 2017). DSB:n tehtävä on yleisesti ylläpitää turvallisuustilannekuvaa erilaisista riskeistä ja haavoittuvuuksista. DSB:n vastuulla on paikallinen- ja kansallinen valmius- ja hätätilasuunnittelu, palo- ja sähköturvallisuus, vaarallisten aineiden käsittely ja kuljetukset sekä tuote- ja kuluttajaturvallisuus (DSB julkaisuaika tuntematon).

DSB on jaettu yhdeksään eri osastoon, jotka sisältävät eri yksiköitä (kuva 4). Koordinointi- ja hätävalmiuosaston tehtävänä ylläpitää turvallisuustilannekuvaa ja auttaa yhteiskunnan rakentamisessa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Organisaation rakenne on hyvin samankaltainen kuin Ruotsin MSB:ssä. (DSB julkaisuaika tuntematon)

KUVA 6. DSB:n organisaatiokaavio. (DSB julkaisuaika tuntematon)

4 TILANNEKUVAN MUODOSTAMINEN

4.1 Tilannekuvan, -tietoisuuden ja -ymmärryksen määrittely

Tänä päivänä törmätään useissa eri asiayhteyksissä termiin tilannekuva. Termi on helppo heittää ilmaan, mutta mitä se oikeastaan tarkoittaa? Tilannekuva terminä nousee esille esimerkiksi operatiivisissa pelastustoiminnassa, mutta se on levinnyt sujuvasti myös päivittäisen johtamisen termiksi. Seuraavaksi esitän kolme erilaista, mutta kuitenkin hyvin samanlaista, määritelmää tilannekuvasta:

- Sitra määrittelee tilannekuvan kuvaukseksi arvioitavien asioiden nykytilasta. Tilannekuva sisältää arvioitavan kohteen sisäisiä ja ulkoisia sekä positiivisia ja negatiivisia tekijöitä. (Finto sanastot: hakusana tilannekuva. Julkaisuaika tuntematon).
- Tepa-tietopankin mukaan tilannekuva on koottu kuvaus vallitsevista olosuhteista, käsillä olevan tilanteen synnyttäen tapahtumista, tilannetta koskevista taustatiedoista ja tilanteen kehittymistä koskevista arvioista sekä eri toimijoiden toimintavalmiuksista (TEPA-termipankki: hakusana tilannekuva. Julkaisuaika tuntematon).
- Finto.fi on keskitetty palvelu eri alojen yhteentoimiville sanastoille, ontologioille ja luokituksille (finto.fi). Finto määrittelee tilannekuvan olevan kuvaus vallitsevista olosuhteista, tilanteen synnyttäen tapahtumista, tilanteen analyysistä ja tulkinnasta sekä eri toimijoiden toimintavalmiuksista. Huomautuksena tulee ottaa huomioon, että tilannekuva koostuu sekä organisaation ulkopuolelta että organisaation sisältä kerätystä tiedosta. Siihen tarvitaan tietojärjestelmistä saatavan tiedon lisäksi myös inhimillistä tietoa ja osaamista. (Sitra tulevaisuussanasto: hakusana tilannekuva. Julkaisuaika tuntematon).

Tilannekuva on siis eräänlainen kuvaus olosuhteista tai arvioitavan asian nykytilasta. Tieto voi olla kerätty sisäisistä tai ulkoisista lähteistä ja on luonteeltaan joko positiivista tai negatiivista. Tilannekuvaan liittyy myös tietojen analysointi ja arvio tulevaisuudesta.

Varautumis- ja turvallisuusverkostoissa yhteisen tilannekuvan muodostaminen on hyvin tärkeää. Yhteinen tilannekuva koostuu erillisistä tietovirroista, jotka kootaan sovittuun paikkaan analysoitavaksi ja esitettäväksi. Rauno Kuusisto on määritellyt tutkimusraportissaan yhteisen tilannekuvan edesauttavan myös tilannetietoisuuden syntymisessä. Yhteinen tilannekuva on yhteisesti ymmärrettävä malli ja kuvaus tilanteen tulkintaan vaikuttavista tiedoista. Yhteinen tilannekuva on siten samanaikaisesti useamman toimijan käytössä oleva tuokiokuva ja käsitys jostakin, joka on näille toimijoille jollakin tapaa yhteistä. (Kuusisto 2005, 10)

Raportissa Kuusisto (2005, 11) esittää, että tilannetietoisuus ja tilanneymmärrys ovat myös vahvasti läsnä tilannekuvan tiedon analysoimisessa. Tilannetietoinen tietää, miten tilannekuvan vuorovaikutukset ovat järjestyneet eli ymmärtää syy-yhteys ajatuslogiikan. Tilannetoinen ymmärtää kuinka pitää toimia ja ottaa huomioon omat resurssinsa.

Tilanneymmärrys on tilanteen ja tilannetietoisuuden tulkinta kokonaisympäristössä. Tilanteen ymmärtävä toimija tietää, mitkä tekijät itseän ja muuhun maailmaan tilanteessa vaikuttavat ja miten tilanne voi kehittyä. Tilanteen ymmärtävä tietää, miten tulevaisuudessa voi toimia. Tilanneymmärrys edellyttää tilannetietoisuuden lisäksi kykyä ennakoita ja nähdä välittömän ajallisen ja paikallisen toiminnan ulkopuolelle. (Kuusisto 2005, 11)

Tilannekuvan ja -ymmärryksen avulla organisaatiot tekevät päätelmiä tämänhetkisestä tilanteesta ja ne pystyvät arvioimaan mahdollista muutosta erilaisten indikaattoreiden ja mittareiden avulla. Ajan-kohtaisen tilannekuvan ja sen analysoinnin avulla organisaatioiden päätöksenteko helpottuu.

Alueen tilannehuoneen prosessimalli

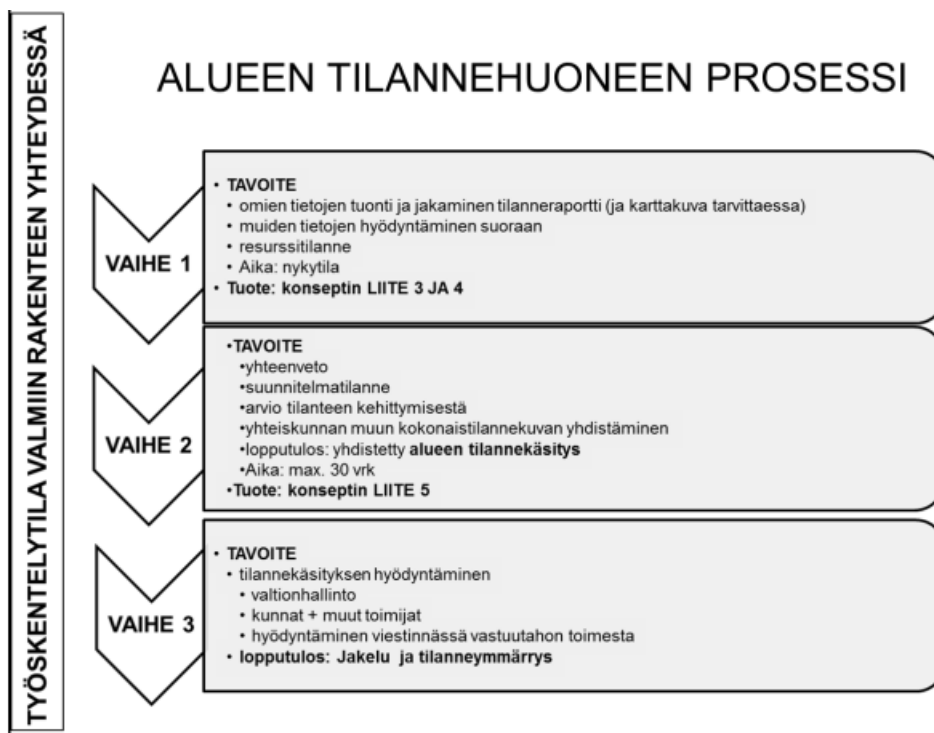
Yhtenä vaihtoehtoisena ratkaisuna alueellisen tilannekäsityksen luomisessa on tilannetietoisuuden luominen alueen tilannehuoneissa. Komentajakapteeni Mikko Hirvi esittelee omassa diplomityössään kehittämäänsä konseptia, jossa tilannehuoneeseen tuodaan tieto tilannekatsauksina ihmisten välityksellä erilaisia tietojärjestelmiä käyttäen. Tietojen omistaja arvioi esittämiensä tietojen tietoturvallisuuden. (Hirvi 2017 Liite 2, kohta 4.1). Konsepti on kehitetty maantieteellisen alueen turvallisuustoimijoiden tilannekuvien yhdistämiseksi alueellisen tilannekäsityksen luomisessa yhteistyössä valtion aluehallinnon tuottaman kokonaistilannekuvan kanssa (Hirvi 2017 Liite 2, kohta 1).

Alueen tilannehuoneen toimintaan osallistuvat toimijat poimivat muiden toimijoiden tuottamista tiedoista omalle ydintehtävälleen ja yhteisille operaatioille merkitykselliset tiedot ja lisäävät ne omiin järjestelmiinsä. Oleellista on tunnistaa tuotettavan tiedon merkitys muille toimijoille, varsinkin jos tieto ei ole oleellisen tärkeää omalle toiminnalle. Käytännössä

- osa tiedoista muodostuu sellaisiksi, että niitä tarvitsevat useat tai lähes kaikki toimijat
- osa tiedoista on kahdenvälisiä
- osa tiedoista on tarpeen vapaaehtoistoimijoille ja osa lähtöisin niiltä
- osa tiedoista on sellaisia, joita tarvitsevat aluehallintoviranomaiset tai keskusjohto.

Tuotavien tietojen tulee käsitellä turvallisuustoimijan tilannetta, resurssitietoa (mukaan lukien resurssien käytön ennakointi), arviota tilanteen kehittymisestä sekä arviota mahdollisen vihollisen tavoitteista. (Hirvi 2017 Liite 2, kohta 4.1)

Tilannehuoneen prosessi muodostuu kolmivaiheisesta jaosta (kuva 7). Ensimmäisessä vaiheessa nykytilan tiedot jaetaan tilanneraportin avulla muille toimijoille. Toisessa vaiheessa laaditaan yhteenveto ja arvioidaan tilanteen kehittyminen. Tällöin saadaan muodostettua alueen tilannekäsitys. Prosessin kolmannessa vaiheessa tilannekäsitystä hyödynnetään toimijoiden kesken ja lopputulokseksi muodostuu tilanneymmärrys. (Hirvi 2017 Liite 2, kohta 4.2)

KUVA 7. Alueen tilannehuone prosessi (Hirvi 2017 Liite 2, kohta 4.2)

Tilannehuone prosessin eri vaiheisiin liittyvät tiedonkeruu dokumentit ovat opinnäytetyön liitteenä 4, 5, 6 ja 7. Esitetty malli on yksi ratkaisu siitä, kuinka voidaan kerätä tietoa eri organisaatiosta ja kuinka tietoa voidaan hyödyntää tilannetietoisuuden rakentamisessa. Prosessi taipuu hyvin alueellisen turvallisuustilannekuvan muodostamiseen. Siinä on esitetty selkeästi mitä asioita tulisi huomioida tiedon jakamisen suhteen. Tietoturvallisuus on yksi iso seikka ja toinen huomion arvoinen asia on ymmärtää jakaa kaikki aiheeseen liittyvä tieto muiden käyttöön, vaikka ne eivät välttämättä omaan toimialaan liittyen olisi oleellisia. Koskaan ei voi tietää mitä merkitystä jaetulla tiedolla voi olla toiselle organisaatiolle ja siksi tulisi ymmärtää tilannetietoisuuden sekä -ymmärryksen terminologinen merkitys.

4.2 Varautumis- ja turvallisuustiedon kokoaminen sekä jakaminen

EKTurva ja TUOVI

Etelä-Karjalan valmius- ja turvallisuustoimikunnan (EKTurva) varautumis- ja turvallisuustietoa kootaan TUOVI-portaaliin. TUOVI- on sisäisen turvallisuuden portaali, joka on vuorovaikutteinen ja digitaalinen yhteistyöalusta turvallisuuden asiantuntijoille, sidosryhmille ja verkostoille. TUOVI on yhteistyötila ja tiedon jakoalusta, jota ylläpitää sisäministeriön hallinto- ja kehittämisosaston tiimi. (Tuovi – sisäisen turvallisuuden portaali julkaisuaika tuntematon).

TUOVI:ssa julkaistaan ajantasaista turvallisuustietoa ja sinne on mahdollista perustaa yhteistyötiloja, joissa rekisteröityneet jäsenet voivat työskennellä yhdessä. Työtiloissa voi keskustella, jakaa tietoa

ja materiaaleja sekä asettaa projektille aikataulutettuja tehtäviä. Kuka tahansa sisäisen turvallisuuden parissa toimiva voi perustaa työtilan esimerkiksi hankkeen, projektin tai tapahtuman yhteiseen työstämiseen. (Tuovi – sisäisen turvallisuuden portaali julkaisuaika tuntematon).

EKTurva on perustanut työtilan TUOVIIN, jonne se on siirtänyt esimerkiksi alueellisen tilannekuvaan liittyvät materiaalit kaikkien käytettäväksi siltä osin kuin ne ovat julkisia. Työtilaan on tallennettu myös muuta materiaalia, kuten toimintasuunnitelma ja alueellisen kriisiviestinnän malli. Lisäksi EKTURVA:n sihteeristölle ja johdolle on valmisteilla yksityinen työtila, jonne on tarkoitus tallentaa kaikki sihteeristön sekä johdon kokouksien muistiot sekä muuta tarpeellista tietoa. EKTurvan osalta TUOVI:n materiaaleja ylläpitää EKTurvan pääsihteeri. Pääsihteeri tuottaa alustalle luodut materiaalit ja muistiot. (Tuovi - sisäisen turvallisuuden portaali julkaisuaika tuntematon).

5 TUTKIMUS MAAKUNNALLISESTA VARAUTUMIS- JA TURVALLISUUSFOORUMEIDEN TOIMINNASTA

Maakunnallisiin varautumis- ja turvallisuusfoorumeihin liittyvä tutkimus on laadittu webropol-ohjelman avulla. Kyselypohja on opinnäytetyön liitteenä (liite 8). Tutkimus osoitettiin pelastuslaitosten kumppanuusverkoston varautumisen verkoston edustajille. Edustajistolla on erittäin korkea tietotaito oman alueensa varautumis- ja turvallisuusfoorumeiden toiminnasta, koska he ovat hyvin suurella todennäköisyydellä pelastuslaitoksen edustajia kyseisessä toiminnassa.

Verkoston edustajistossa on henkilöstöä jokaisesta Suomen pelastuslaitoksesta ja siten kyselyn leikki saatiin toteutettua maanlaajuisesti. Kuitenkin kyselyn saatteessa pyydettiin välittämään kysely vastattavaksi toiselle henkilölle, mikäli ei itse kokenut olevansa oikea henkilö tehtävään. Lisäksi toivottiin jokaisen pelastustoimen alueelta yhtä koottua vastausta, vaikka kysely saattoi mennä usealle henkilölle saman pelastustoimen alueelle. Tämä helpottaisi kyselyn vastauksien analysointia.

Kyselyyn annettiin vastausaikaa kaksi viikkoa ja sinä aikana lähetettiin kaksi muistutusta kyselystä. Ensimmäinen muistutus kyselystä toimitettiin viikon päästä kyselyn lähettämisestä jokaiselle pelastuslaitoksen edustajalle. Tähän mennessä kyselyyn oli vastannut noin puolet pelastuslaitoksista. Toinen muistutus lähetettiin kohdennettuna niihin pelastuslaitoksiin, jotka eivät olleet vielä vastanneet ja kyselyn saatteena pidennettiin kyselyn vastaamisaikaa viikolla, jotta saataisiin parempi kattavuus vastauksiin. Yksi pelastuslaitos ilmoitti sähköpostilla, ettei heidän alueellansa ole maakunnallista turvallisuusfoorumia, joten he eivät voi siten vastata kyselyyn riittävällä tarkkuudella.

Toisen muistutuksen ja viikon lisäajan jälkeen vastaukset puuttuivat kuudelta pelastuslaitokselta. Totesin tämän olevan jo riittävä otos tulosten analysointiin. Kuitenkin muutama pelastuslaitos aktivoitui vastaamaan kyselyyn ja kysely päätettiin avata uudelleen lisävastausten saamiseksi. Tämä tuotti lisävastauksia neljältä pelastuslaitokselta, joten ainoastaan kahdelta pelastuslaitokselta 22:sta ei saatu vastausta.

Tekstin analysointi aloitettiin välittömästi viimeisten vastauksien saavuttua. Osa vastauksista oli helpposti mitattavissa ja niistä tehtävät johtopäätökset olivat selkeitä muodostaa. Tämän kategorian kysymykset olivat esimerkiksi:

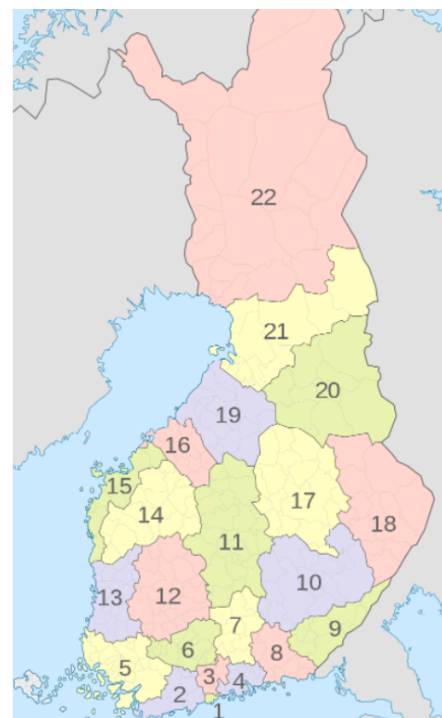
- Mitkä pelastuslaitokset olivat vastanneet kyselyyn?
- Kuinka monta kertaa turvallisuusfoorumit olivat kokoontuneet ennen koronaepidemiaa ja koronaepidemian aikana?

Kyselyssä oli lisäksi useita avoimia kysymyksiä, joiden vastaukset vaativat käsittelyä. Aineiston analysoinnin helpottamiseksi aineistoa pelkistettiin tekstinkäsittelyohjelman avulla käyttämällä eri värejä ja merkintätapoja. Vastauksista pyrittiin löytämään samankaltaisuuksia teemoittain, joita pyrittiin niputtamaan yhteen ja toisaalta pyrittiin löytämään sekä tuomaan esille vastauksissa esiintyviä pieniä eroja. Samankaltaisuuksien ja erojen analysoinnin avulla saatiin esille hyviä olemassa olevia käytäntöjä, joita voidaan levittää eteenpäin sekä käyttää turvallisuusfoorumeissa tehtävässä työssä.

6 TYÖN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyyn saatiin vastauksia 21 henkilöltä yhteensä 20 pelastuslaitokselta. Yksi vastaaja ilmoitti erikseen sähköpostitse, ettei voi vastata kyselyyn, koska heidän alueellaan ei ole vielä alueellista turvallisuus- ja varautumisfoorumia toiminnassa. Vastauksien analysoinnissa ilmeni, että myös yhden vastaajan pelastuslaitoksen alueella toiminta ei ollut vielä alkanut. Aikaisemmassa pelastuslaitosten varautumisverkoston tekemässä kyselyssä ilmeni, että osa olemassa olevista foorumeista on AVI-, pelastuslaitos – tai kuntajohtoisia (kuva 8). Tämä seikka vaikutti myös osaltaan kyselystä saatuihin vastauksiin. Esimerkiksi osaan kysymyksistä vastaajalla oli vaikea vastata oman roolinsa puolesta, koska vetovastuu alueen foorumin toiminnasta oli aluehallintovirastolla.

1. Helsingin kaupungin pelastuslaitos/Etelä-suomen alueellinen valmiustoimikunta
2. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos/ -
3. Keski-Uudenmaan pelastuslaitos/ -
4. Itä-Uudenmaan pelastuslaitos/ -
5. Varsinais-Suomen pelastuslaitos/ -
6. Kanta-Hämeen pelastuslaitos/Kanta-Hämeen turvallisuusfoorumi
7. Päijät-Hämeen pelastuslaitos/PHTURVA
8. Kymenlaakson pelastuslaitos/Kymen Turva
9. Etelä-Karjalan pelastuslaitos/EKTURVA
10. Etelä-Savon pelastuslaitos/Etelä-Savon valmiusfoorumi
11. Keski-Suomen pelastuslaitos/Keski-Suomen turvallisuus- ja varautumistoimikunta
12. Pirkanmaan pelastuslaitos/Valmiustoimikunta
13. Satakunnan pelastuslaitos/Lounais-Suomen alueellinen valmiustoimikunta
14. Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos/EP:n turvallisuusfoorumi
15. Pohjanmaan pelastuslaitos/ -
16. Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueen pelastuslaitos/KP-Alueturva
17. Pohjois-Savon pelastuslaitos/Pohjois-Savon valmiustoimikunta
18. Pohjois- Karjalan pelastuslaitos/Pohjois-Karjalan valmiusfoorumi
19. Jokilaaksojen pelastuslaitos/Jokilaaksojen valmius - ja turvallisuusfoorumi
20. Kainuun pelastuslaitos/Kainuun valmiusfoorumi
21. Oulu-Koillismaan pelastuslaitos/ -
22. Lapin pelastuslaitos/Lapin AVI:n valmiustoimikunta

KUVA 8. Pelastuslaitosten aluejako ja alueelliset varautumis- ja turvallisuusfoorumit.

6.1 Kyselyn tulokset

Varautumis- ja turvallisuusfoorumien kokoonpanot ja kokoontumistaajuus

Kyselyssä haluttiin selvittää yleisesti miksi ja miten varautumis- ja turvallisuusfoorumit ovat muodostuneet. Asiaa lähdettiin selvittämään aluksi kartoittamalla minkälaisilla kokoonpanoilla varautumis- ja turvallisuusfoorumit ovat järjestäytyneet ja millä perusteella kyseiset toimijat ovat valikoituneet jäseniksi.

Kyselyn vastausten perusteella melkein jokaiseen varautumis- ja turvallisuusfoorumiin kuuluu seuraavat toimijat maakunnasta:

- AVI
- ELY

- Kunnat
- Sairaanhoidopiiri
- Pelastuslaitos
- Poliisi

Vastaajista 40-65% mainitsi seuraavat toimijat foorumeiden jäseninä:

- Tulli
- Rajavartiolaitos
- Kunnallinen tai alueellinen ympäristötoimi
- Maakuntaliitto
- Seurakunta
- Elinkeinoelämä (kauppakamari/yrittäjät)
- Oppilaitos
- VAPEPA (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu)
- SPR
- Puolustusvoimat tai puolustusvoimien aluetoimisto

Vapaasta tekstikentästä suurin yksittäinen poiminta oli puolustusvoimat tai puolustusvoimien aluetoimisto, joka on nostettu mukaan edelliseen kategoriaan. Tekstivastauksista nousee myös esille eri sähköyhtiöt, YLE, huoltovarmuuskeskus tai ELVAR (elinkeinoelämän alueelliset varautumisyhteistyö -toimikunnat) ja hätäkeskus. Vastauksien perusteella edellä mainitut toimijat ovat valikoituneet turvallisuus- ja varautumisfoorumiin AVI:n päätöksellä tai – kutsulla. Toinen perustelu toimijoiden valikoitumiseen on yhteiskunnan turvallisuusstrategian noudattaminen.

Koronaepidemia on aiheuttanut selkeää kasvua ja tarvetta säännölliselle kokoontumiselle turvallisuus- ja varautumisfoorumeissa. Ennen epidemiaa kokoontumisia on ollut 4-5 vuodessa (keskiarvo 4,5 ja mediaani 3,5). Koronaepidemian alkamisen jälkeen kokoontumistaajuus on kasvanut selkeästi 12-15 kokoukseen vuodessa (keskiarvo 15,6 ja mediaani 12) eli kokouksia on enemmän kuin kerran kuussa. Kokonaistulosta nostaa kahden foorumin viikoittainen kokoontumistaajuus.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että alueet ovat kartoittaneet merkittävät toimijat ja kutsuneet parhaaksi näkemänsä organisaatiot kokonaisturvallisuuden noudattamisen näkökulmasta. Tämä lie-nee myös AVI vetoisten turvallisuustoimikuntien perimmäinen ajatus kokoonpanoille. Vastauksien perusteella voidaan todeta, että alueiden kokoonpanot ovat hyvin lähellä toisiaan. Joitakin eroja kokoonpanojen kesken kuitenkin löytyy. Ne johtuivat yleensä maakuntien alueellisista eroista.

Varautumis- ja turvallisuusfoorumeiden rooli ja tehtävät

Vastauksista voidaan vetää selviä johtopäätöksiä varautumis- ja turvallisuusfoorumeiden tehtävistä alueellisessa turvallisuustyössä. Keskeisimpinä asioina vastauksissa nousi esiin turvallisuustilanneku- van ja -tietoisuuden jakaminen ja organisaatioiden välisen tiedon vaihtaminen. Lisäksi hyvin mo- nessa vastauksessa varautumis- ja turvallisuusfoorumeiden tehtäviksi nousi myös varautumiseen

liittyvien suunnitelmien laatiminen ja alueellinen harjoittelu. Turvallisuus- ja varautumisfoorumit koetaan myös merkittäväksi tekijäksi varautumisen yhteensovittamisen näkökulmasta.

Turvallisuus- ja varautumisfoorumeiden tehtävä ja rooli muodostavat selkeän kokonaisuuden. Viimeistään koronaepidemia on opettanut, että tämänkaltaisia maakunnallisia toimijoita tarvitaan alueelliseen turvallisuus- ja varautumistyöhön. Foorumeiden tehtäväksi on noussut yhteisen näkemyksen kokoaminen ja välittäminen turvallisuustilannekuvaan liittyen. Tilannekuvaan tarvittava tieto on sirpaleista ja tiedon kokoamiseen sekä välittämiseen on selkeästi ollut tarvetta. Foorumit ovat toimineet kokonaisturvallisuuden yhteensovittajana sekä muutamassa vastauksessa ilmi tulleen ylemmän johdon suunnittelu- ja tiedonvaihtofoorumina. Vastaajat ovat kokeneet turvallisuus- ja varautumisfoorumeiden olemassaolon roolin alueellisessa turvallisuustyössä melko merkittäväksi (keskiarvo 1-10 asteikolla 8,5).

Kaksi kolmasosaa alueista on hyödyntänyt turvallisuus- ja varautumisfoorumeita alueellisen riskiarvion laadinnassa. Vaihtoehtoisia menettelytapoja löytyy vastauksien joukosta. Osa foorumeista on nimenyt erillisen työryhmän riskiarvion laadintaa ja osassa foorumeista asia on vastuutettu foorumin sihteeristölle. Ideana kuitenkin on ollut hyödyntää foorumin monipuolista osallistujaryhmää ja käyttää hyödyksi heidän ammattitaitoaan riskiarvion laadinnassa ja kommentoinnissa.

Turvallisuusfoorumin sisällä välitetään tietoa useimmiten sähköpostilla tai salatulla sähköpostilla. Seuraavaksi yleisimpiä tiedonvälitysväyliä ovat eTUVE, webropol, Teams, Secapp ja Tuovi-portaali. Lisäksi yksittäisinä vastauksina mainitaan Tiimeri ja perinteiset kokoukset sekä eTUVE-palveluiden piiriin lukeutuva kumppanit-työtila. Yksi vastaaja kertoo heidän alueensa pilotoivansa tilannekuvatoimintoja Valsu.fi työtilassa.

Tiedon välityksessä foorumista organisaatioihin käytetään samoja sovelluksia kuin foorumin sisäisesti. Kuten eräs vastaaja onkin kommentoinut, niin eritoten tietojen vaihtamisen yleisperiaatteena tulee huomioida tiedon turvallisuusluokitus ja siten valita oikea kanava tietojen luovuttamiseen ja säilytykseen.

Osa turvallisuus- ja varautumistoimikunnista on aluehallintovirastovetoisia, joten luonnollisesti tällöin aluehallintovirasto vastaa koolle kutsusta ja yleisestä koordinoinnista. Mikäli vetovastuu ei ole aluehallintovirastolla, niin vastauksien perusteella voidaan todeta olevan kolme erilaista mallia.

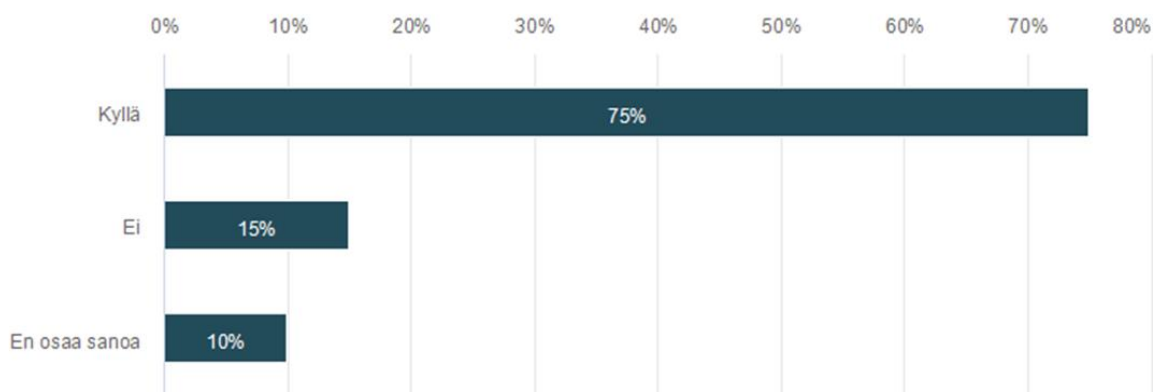
- Ensimmäisessä mallissa erillinen sihteeristö valmistelee asialistan, puheenjohtaja päättää sen ja sihteerin kutsuu kokouksen koolle.
- Toisessa mallissa puheenjohtajalla on koollekutsujan rooli. Sihteerin tai sihteeristön rooli on kuitenkin merkittävä kokouksen valmistelussa ja järjestämisessä sekä esityslistan että pöytäkirjojen laatimisessa.
- Kolmannessa mallissa vetovastuu on pelastuslaitoksella, jolloin valmisteluvastuu kokouksista ja toteuttamisesta on sillä.

Oli koordinointimalli mikä tahansa, kokoukseen liittyvää koordinointia ja valmistelutyötä täytyy tehdä paljon. Kokouksien ajankohdat kannattaa varata vuodeksi eteenpäin eli etukäteissuunnittelua kannattaa toteuttaa. Toki käytännöt myös yllättävien tilanteiden varalle tulee tehdä, jotta tarvittavat kokoontumiset voidaan järjestää lyhyemmällä varoitusaajalla. Vastuut ja velvollisuudet tulee jakaa puheenjohtajan ja sihteerin tai sihteeristön välillä. Joissakin tapauksissa on katsottu tarpeelliseksi perustaa erillinen työvaliokunta, jonka tehtävänä on ollut valmistella foorumin kokoukset ja niissä käsiteltävät asiat. Jäsenillä on oikeus esittää kokouksessa käsiteltäviä asioita. Sihteerin rooli voi olla myös kiertävä organisaatioiden kesken, mutta puheenjohtajan rooli on selkeästi pidempi aikaisempi.

Alueellisen tilannekuvan kokoaminen

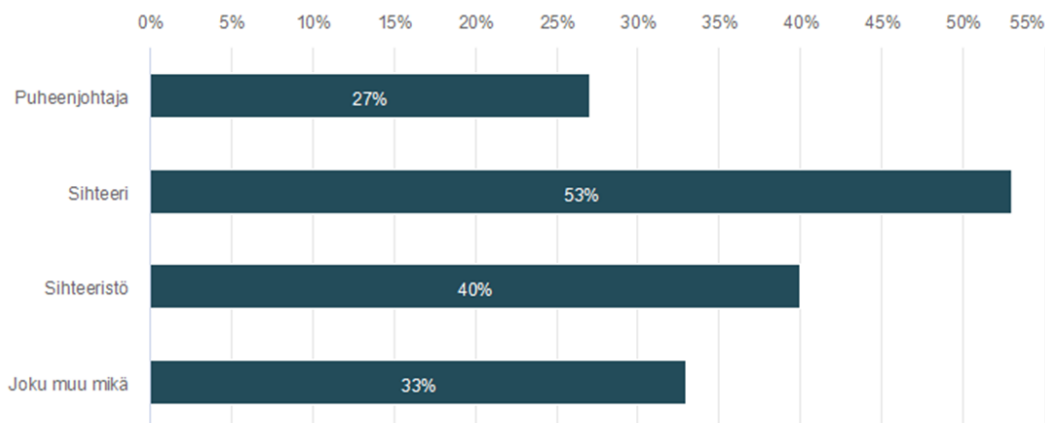
Suurimmalla osalla turvallisuusfoorumeista on kyky koota alueellista tilannekuvaa (kuvaaja 1). Yleisimmin tilannekuvan kokoaa turvallisuus- ja varautumisfoorumin sihteeri tai sihteeristö. Joissakin foorumeissa myös puheenjohtaja kokoaa tilannekuvaa (kuvaaja 2). Yksittäisin vastauksien perusteella seuraavat toimijat kokoavat tilannekuvaa:

- koko turvallisuusfoorumi,
- erillinen turvallisuusfoorumin tilannetoimisto,
- toimivaltainen viranomainen tai
- pelastuslaitoksen viesti- tai johtokeskus.

Kuva 9 Turvallisuusfoorumin kyky alueelliseen koota alueellista tilannekuvaa (n=20)

Kuva 10 Alueellisen tilannekuvan kokoaja (n=23)

Avoimien vastausten perusteella tilannekuvan kokoamiseen on olemassa erilaisia käytäntöjä. Osa toimijoista laatii oman tilannekuvansa, jonka jakavat muiden toimijoiden käyttöön. Esimerkiksi yhden vastauksen perusteella tämän tyylistä toimintamallia käytetään neljä kertaa vuodessa alueellisen – ja kansallisen uhka-arvion nykytilan arvioinnissa.

Koottu tilannekuva voidaan toimittaa turvallisuusfoorumille tai erilliselle tilanetoimistolle, jossa se analysoidaan ja käsitellään. Konkreettiseksi esimerkiksi on nostettu tilanneilmoituspohjan käyttö, jonka pelastuslaitos on laatinut ja toimittanut jäsenorganisaatioiden käyttöön. Sovittuna käytäntönä on ollut häiriötilanteen tapahtuessa, että pelastuslaitos toimii tilanteen yleisjohtajana ja käyttää tilanneilmoituspohjaa tilannekuvan ja tilannetietoisuuden muodostamisessa. Tätä ilmoituspohjaa käytetään myös johtokeskusten välisessä tiedonvaihdossa. Käytössä on ollut myös tilanapäiväkirja-pohja, joka alueen kunnat ovat ottaneet käyttöön oman toiminnan tukemiseksi.

Koottua tilannekuvaa ja tietoa hyödynnetään ylemmän johdon päätöksenteon perusteena. Tiedon avulla voidaan arvioida kokonaistilannetta ja suunnitella tarvittavia toimenpiteitä. Esimerkiksi korona-aikana tällaisia toimenpiteitä ovat arvio epidemian vaikutuksista oman organisaation toimintaan, viestinnän tehostamiseen ja ohjeistuksien päivittämiseen. Samantyyppistä arviointia voi käyttää myös muihin häiriötilanteisiin.

Yhteistyö varautumis- ja turvallisuusfoorumien kesken

Kuusi vastaajaa ilmoitti, että heidän alueensa varautumis- ja turvallisuusfoorumi tekee tällä hetkellä yhteistyötä muiden alueiden kanssa. Yhtenä kokonaisuutena ilmenee Helsingin ja Uudenmaan alueen kesken tehtävä yhteistyö sekä toisena ilmeni Pohjois-Suomen pelastuslaitoksien keskenään tekemä yhteistyö. Mikäli yhteistyötä ei vielä tehty, pyrittiin selvittämään pelastuslaitosalueittain kenen kanssa yhteistyötä pitäisi tehdä. Kahdeksan vastaajan kyselytuloksista kävi ilmi luonnolliset yhteistyötarpeet naapurialueiden kanssa, mutta yhden vastaajan toimesta naapuruus ei täydellisesti selittänyt yhteistyötarvetta. Tämän vastaajan ajatuksen mukaan varautumis- ja turvallisuusfoorumien yhteistyöalue muodostuisi tulevan hyvinvointialueiden yhteistyöalueiden mukaisesti. Kyselyä tehtäessä hyvinvointialueiden muodostuminen oli kesken.

Varautumis- ja turvallisuusfoorumeiden kesken tehtävä yhteistyö keskittyy vastaajien mukaan tiedonvaihtoon ja harjoitusten seurantaan sekä – kehittämiseen. Yhteistyön toivottaisiin olevan parhaiden käytänteiden jakamista verkostojen kesken, tiedon välittämistä ja yhteisien suunnitelmien laatimista. Koska varautumis- ja turvallisuusfoorumitoiminta on hyvin erilaisella pohjalla eri puolilla Suomea, erityisen tärkeää olisi levittää hyviä käytäntöjä muiden alueiden käyttöön. Kysymys onkin kuinka tämä onnistuisi käytännössä, ja mitkä ovat ne hyvät toimintamallit sovellettavaksi käyttöön? Toinen ajatus on pyrkiä miettimään mitä maakuntaudistus tuo tullessaan? Tulisiko yhteistyötä tiivistää juuri hyvinvointialueisiin liittyvän yhteistoiminta-aluejaon mukaisesti, vai painotetaanko puhtaasti naapuri ajattelua? Yksi vaihtoehto on yhteistoiminnan kehittäminen aluehallintovirastojaon mukaisesti.

Kaksi vastaaja oli myös erimieltä yhteistyön tarpeellisuudesta varautumis- ja turvallisuusfoorumitoiminnassa. Toisen vastaajan mielestä, koska toiminta on aluehallintovirasto-vetoista, yhteistyön tarve on aluehallintoviraston tasolla eli heidän tulisi tehdä yhteistyötä keskenään. Toinen vastaaja kertoo osallistuvien organisaatioiden olevan tyypillisesti mukana useammassa eri turvallisuusfoorumissa (toimiala- tai kuntakohtaiset), joista tarvittava tieto tuodaan jäsentyneenä maakunnallisen turvallisuusfoorumin tietoon.

6.2 Laadullisen tutkimuksen luotettavuus

Kyselyn tuloksista pystytään muodostamaan vastaukset tutkimukselle osoitettuihin pää- ja alatutkimuskysymyksiin. Tutkimus eteni johdonmukaisesti kyselylomakkeen luomisesta vastausten analysointiin ja tulosten muodostamiseen. Aineiston analysoinnin avulla saatiin muodostettua selkeitä vastauksia tutkimuskysymyksiin. Työn tuloksissa pyrittiin myös kuvaamaan valtavirran vastauksista ilmenneet huomiot ja poikkeamat.

Tutkimus on toistettavissa tulevaisuudessa samanmuotoisena. Tällöin voitaisiin selvittää, onko varautumis- ja turvallisuusfoorumi toiminta lähtenyt käyntiin jokaisen maakunnan osalta ja onko mahdollisia tilannekuvaan liittyviä alustoja saatu käyttöön. Vaikka itsellä on hieman omakohtaista kokemusta maakunnallisesta foorumitoiminnasta, niin en voi sanoa ennako-odotusten vaikuttaneen tutkimustulosten analysointiin tai itse tutkimukseen. Enemmänkin aloitin tutkimustyön suurella innolla, jotta saadaan näytettyä toteen varautumis- ja turvallisuusfoorumeiden nykytila sekä kehittämistarpeet. Itse koin mielekkääksi löytää hyviä jaettavia käytäntöjä kaikkien foorumeiden käyttöön.

6.3 Hyvät käytännöt

Kyselyn vastausten perusteella varautumis- ja turvallisuusfoorumien toiminnassa nousee neljä tärkeää asiakokonaisuutta esille. Seuraavaksi esitellään kootusti näiden neljän asiakokonaisuuden esille tulleet hyvät käytännöt.

Yhteisen alustan käyttäminen tiedonvälityksessä ja tallennuksessa sekä tilannekuvan luomisessa.

- Tiimeri on Valtorin yhteistyöpalvelukokonaisuus, joka sisältää yhtenäiset työtilapalvelut (Tiimeri-tila) sekä projekti- ja ryhmätyöskentelyn yhteistyövälineet (Tiimeri-wiki ja Tiimeri-projekti). Palvelu tarjoaa sähköisen työskentelyn ja verkostoitumisen palveluympäristön sekä mahdollistaa joustavan ja turvallisen yhteistyön Valtorin asiakasorganisaatioiden välillä. (Valtori 2017).
- eTuve-kumppanit työtila/TUVE Ryhmätyötilapalvelu on Sharepoint-alusta, jonne kirjaututaan vahvan tunnistautumisen avulla. Sinne voi tallentaa esimerkiksi dokumentteja ja muita tiedostoja.
- TUOVI:ssa julkaistaan ajantasaista turvallisuustietoa ja sinne on mahdollista perustaa yhteistyötiloja, joissa rekisteröityneet jäsenet voivat työskennellä yhdessä. Työtiloissa voi keskustella, jakaa tietoa ja materiaaleja ja asettaa projektille aikataulutettuja tehtäviä. Kuka tahansa sisäisen turvallisuuden parissa toimiva voi perustaa työtilan esimerkiksi hankkeen, projektin tai tapahtuman yhteiseen työstämiseen.

Selkeä kokoonpano ja vastuunjako

Varautumis- ja turvallisuusfoorumin toiminnan on oltava organisoitua ja vastuunjaon selkeää. Lisäksi tehtävät kokoonpanon kesken on luotava. Muussa tapauksessa turvallisuusfoorumin toiminnan edellytykset on heikossa kantimissa. Selkeä vetovastuu on määriteltävä, jotta kokonaisuus foorumin toiminnassa pysyy hallinnassa.

Tilanneilmoituspohja

Yksi pelastuslaitos esitteli tilanneilmoituspohjan ja tilanapäiväkirjan käyttöä. Tilanneilmoituspohjan käyttöä oli sovellettu tilannekuvan ja tilanetietoisuuden muodostamiseen häiriö- ja poikkeustilanteissa. Tämä vaikutti omasta mielestä toimivalta ratkaisulta. Käytettävä tilanneilmoituspohja ja tilanapäiväkirja ovat opinnäytetyön liitteinä (Liite 2 ja Liite 3).

Yhteistoiminnan suuntaaminen tulevaisuudessa

Erittäin tärkeää on pohtia varautumis- ja turvallisuusfoorumin sisäisen yhteistoiminnan lisäksi muiden foorumeiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Tulisi pohtia mitä yhteistyörajapintoja voisi olla tulevaisuudessa. Yhtenä nostettavana esimerkkinä voisi olla alueellisten harjoitusten katselmoiminen ja niistä oppiminen sekä hyvien käytäntöjen avoin jakaminen foorumeiden kesken. Lisäksi olisi järkevää hahmottaa mahdolliset yhteistyöfoorumit tulevaisuudessa ja huomioida vaikuttaako tuleva hyvinvointialuejako yhteistyön suuntaamiseen.

7 POHDINTA

Mitä hyötyä varautumis- ja turvallisuusfoorumeista on siihen osallistuville organisaatiolle? Kyselyssä kysymystä ei ollut aseteltu aivan noin suorasti, vaan kyselyssä haluttiin myös selvittää, onko toiminnasta saatu jotain uutta osallistuvien organisaatioiden toimintaan? Vastauksien perusteella yhteisen toiminnan kehittäminen ja muiden organisaatioiden toiminnan ymmärrys nousi keskeisesti esille. Kun ymmärretään alueellisessa varautumisessa toistemme rooli ja opitaan tuntemaan oikeat henkilöt sekä heidän toimintatapansa, pystytään tekemään monipuolisempaa yhteistyötä alueellisen varautumisen eteen. Jakamalla näkemyksiä sekä tietoja hallitusti ja tukemalla yhteistyötä pystytään varautumis- ja turvallisuusfoorumeiden avulla saavuttamaan monipuolisempi turvallisuustilannekuva. On kuitenkin muistettava, että kaiken toiminnan takana ovat ihmiset ja kaikilla ei ole välttämättä samanlaista ymmärrystä varautumiseen liittyvistä asioista kuin pelastusviranomaisella on. Heidän tekemistään täytyy tukea ja rohkaista, jotta näkemykset saadaan esille. Tilannetietoisuuden ja -ymmärryksen osalta on tärkeää jakaa kaikki asiaan liittyvät oleelliset tiedot, koska jokin omalle toimialalle ei niin olennainen tieto voi olla toisen toimialan edustajalle kriittinen tieto. Tällöin pystytään oivaltaamaan tilanneymmärryksen valossa paljon laajempia kokonaisuuksia. Oman näkemykseni mukaan pelastusviranomaisella myös tulevaisuudessa merkittävä rooli alueellisessa varautumisessa ja kokonaisturvallisuuden yhteensovittajan roolissa.

Tämän opinnäytetyön tekemisen aikana on puhjennut uusi maailmanlaajuinen kriisi Euroopassa Ukrainan ja Venäjän välisen sodan myötä. Kyselyn toteuttamisen aikana tätä tilannetta ei vielä ollut. Kyselyn vastauksiin vaikutti olemassa oleva koronaepidemia ja sen aiheuttamat poikkeamat yhteiskunnassa. Koronaepidemian myötä alueelliset turvallisuus- ja varautumisfoorumit ovat osoittautuneet tärkeäksi tilannekuvan ylläpitäjäksi ja tiedon välittäjäksi valtiohallinnolle. Uskon tehdyn yhteistyön tuottavan satoa myös uusien haasteiden edessä ja yhteistyötoiminnalle on tarvetta myös tulevaisuudessa esimerkiksi mahdollisen pakolaistilanteen hoitamisessa. Muutamilla alueilla foorumit ovat vasta olleet käynnistymistilassa ja niissä aloitetaan yhteistyötä toimijoiden kesken. Toivon että työssä saaduista tuloksista on hyötyä näiden uusien alueellisten varautumis- ja turvallisuusfoorumeiden käynnistymiseen.

Pelastuslaitosten varautumistoimikunnan tekemä aikaisempi selvitystyö nosti esille puutteita pelastuslaitoksien henkilöresurssien varaamisesta foorumeiden toimintaan. Ehkä puute on turhan karkea sana tässä tilanteessa, mutta kuitenkin tulee ymmärtää, etteivät foorumit toimi pelkästään oman viran ohella tehtävällä työllä. Tähän työhön kannattaa ehdottomasti pelastuslaitoksissa ja myös muissakin organisaatioissa panostaa, koska siitä on selvästi ollut hyötyä kriisien hoitamisessa ja alueellisen tilannekuvan rakentamisessa. Tämän päivän teknologiset ratkaisut mahdollistavat tiedon keräämisen ja -säilyttämisen sekä dialogin ja kokoustekniset ratkaisut hyvin helpolla tavalla. Koronan sanelemat muutoksen työntekeksen kulttuuriin ovat totuttaneet organisaatiot käyttämään jokapäiväisessä työssä näitä ohjelmistoja ja siten niiden ideologinen käyttö ei ole enää esteenä myös foorumeiden toiminnassa.

Maakunta- tai hyvinvointialue uudistuu ja se muuttaa pelastusviranomaisen roolia varautumistyössä. Jatkossa pelastusviranomainen ei voi maakunnallisena toimijana vastata kuntien varautumistyöstä edes sopimalla, kuten tähän mennessä lainsäädännön avulla on voitu toimia. Kuitenkin pelastusviranomaisella tulee olla ohjaava rooli myös jatkossa ja kuntien tekemään varautumistyötä voidaan tukea. Pelastusviranomaisella on iso rooli alueellisen turvallisuustilannekuvan tekijänä ja se rooli tulee jatkossa säilyttää.

8 YHTEENVETO

Opinnäytetyön päätutkintakysymyksenä oli selvittää miten kokonaisturvallisuuden yhteensovittaminen, koordinointi sekä tiedonvaihto on järjestetty maakunnallisten turvallisuus- ja varautumisverkostojen toimesta. Lisäksi laaditun kyselyn myötä pyrittiin selvittämään miten ja miksi maakunnalliset varautumis- ja turvallisuusfoorumit ovat muodostuneet. Tavoitteena oli myös selvittää verkoston sisällä olevaa ja verkostojen välistä tiedonvaihtoa sekä tilannekuvan keräämisen menetelmiä. Yksi merkittävä tavoite oli saada myös selville mahdolliset toiminnan kehittämistarpeet.

Maakunnallinen yhteistyö ja tiedonvaihto perustuu yhteiskunnan turvallisuusstrategian ja kokonaisturvallisuuden toteuttamiseen. Lisäksi viranomaisten välistä yhteistyötä edellytetään myös lakiperusteisesti. Kansallisen ja alueellisen varautumisyhteistyön avulla pyritään ylläpitämään yhteiskunnan elintärkeät toiminnot käynnissä kaikissa olosuhteissa ja jokaisella toimintatasolla. Kansallisessa riskiarviossa on pyritty kuvaamaan mahdollisia häiriötilanteita ja uhkamalleja ja niiden vaikutuksia elintärkeisiin toimintoihin. Alueellisesti laadittavat riskiarviot täydentävät kansallista riskiarviota.

Alueellisen varautumisen yhteistyötä koordinoivat aluehallintovirastot. Alueellisesti merkittävä toimija on myös pelastuslaitos, joka oman lainsäädäntönsä nojalla voi toimia varautumisen yhteensovittajana. Monille alueille on muodostettu tiedonvaihdon ja varautumisyhteistyön näkökulmasta maakunnallisia varautumis- ja turvallisuusfoorumeita, joihin kuuluu sekä viranomaisia että yksityisen – ja julkisen sektorin toimijoita.

Maakunnallisten varautumis- ja turvallisuusfoorumien yhdeksi tehtäväksi koronaepidemian aikana on muodostunut tuottaa alueellista turvallisuustilannekuvaa. Tilannekuva terminä on kuvaus olosuhteista ja arvioitavan asian nykytilasta. Tieto voi olla kerätty joko sisäisistä tai ulkoisista lähteistä ja on luonteeltaan joko positiivista tai negatiivista. Tilannekuvaan liittyy myös tietojen analysointi ja arvio tulevaisuudesta.

Webropol-ohjelmalla laadittu kvalitatiivinen kyselytutkimus osoitettiin pelastuslaitosten varautumisen verkoston jäsenille, jotka ovat oman alueensa varautumis- ja turvallisuusfoorumien edustajia. Saaduista vastauksista oli tarkoitus löytää selkeitä yhteisiä tekijöitä sekä eroavaisuuksia. Tämän menetelmän ideana oli löytää esiin nostettavaksi hyviä yhteisiä käytäntöjä sekä esitellä erilaisia toimintatapoja.

Päätulokset ja johtopäätökset.

Kyselyn vastausten perusteella voidaan todeta, että alueiden kokoonpanot ovat hyvin lähellä toisiinsa. Joitakin eroja kokoonpanojen kesken kuitenkin löytyy. Ne yleensä johtuivat maakuntien alueellisista eroavaisuuksista.

Merkittävämmäksi tehtäväksi nousi selkeästi turvallisuustilannekuvan ja -tietoisuuden jakaminen ja organisaatioiden välisen tiedon vaihtaminen. Myös varautumiseen liittyvien suunnitelmien laatiminen

ja alueellinen harjoittelu koettiin varautumis- ja turvallisuusfoorumien keskeiseksi tehtäväksi. Turvallisuus- ja varautumisfoorumit koetaan yleisesti myös merkittäväksi tekijäksi varautumisen yhteensovittamisen näkökulmasta. Kaksi kolmasosaa alueista on hyödyntänyt turvallisuus- ja varautumisfoorumia alueellisen riskiarvion laadinnassa.

Turvallisuusfoorumin sisällä välitetään tietoa useimmiten sähköpostilla tai salatulla sähköpostilla. Yleisiä tiedonvälitysväyliä ovat myös eTUVE, webropol, Teams, Secapp ja Tuovi-portaali. Samat menetelmät ovat käytössä myös tiedon välittämisessä organisaatioista turvallisuusfoorumiin. Tiedon välittämisessä on huomioitava tiedon turvallisuusluokitus ja siten valita oikea kanava tietojen luovuttamiseen ja säilytykseen.

Verkoston rakenteen, vetovastuun ja koordinoinnin osalta oli käytössä erilaisia ratkaisuja. Avi-vetoisen verkoston lisäksi rooleja edellä mainituista asioista oli osoitettu puheenjohtajalle, valmistelevalle sihteeristölle, sihteerille sekä pelastuslaitokselle. Puheenjohtajan rooli oli selkeästi pysyvämpi verrattuna sihteeriin. Mallista riippuen kokoukseen liittyvää koordinoitua ja valmistelutyötä on paljon.

Suurimmalla osalla turvallisuusfoorumeista on kyky koota alueellista tilannekuvaa. Yleisimmin tilannekuvan kokoa turvallisuus- ja varautumisfoorumin sihteeri tai sihteeristö. Joissakin foorumeissa myös puheenjohtaja kokoa tilannekuvaa. Tilannekuvan kokoamiseen voidaan käyttää tilanneilmoitus pohjaa, joka kootaan tilannepäiväkirjaan. Koottua tilannekuvaa ja tietoa hyödynnetään ylemmän johdon päätöksenteon perusteena. Tiedon avulla voidaan arvioida kokonaistilannetta ja suunnitella tarvittavia toimenpiteitä.

Verkostojen kesken tehdään laajempaa yhteistyötä sekä pääkaupunkiseudun että Pohjois-Suomen pelastuslaitosten keskuudessa. Yksittäiset verkostot tekevät keskenään yhteistyötä. Perinteinen trendi on tehdä yhteistyötä naapurialueen kanssa. Yhteistyö keskittyy tiedonvaihtoon ja harjoitusten seurantaan sekä – kehittämiseen. Yhteistyön toivottaisiin keskittyvän edellä mainittujen asioiden lisäksi parhaiden käytänteiden jakamiseen verkostojen kesken ja yhteisten suunnitelmien laatimiseen.

Neljä keskeistä asiaa nousi esiin varautumis- ja turvallisuusfoorumeiden hyvistä käytännöistä:

- yhteisen alustan käyttäminen tiedonvälityksessä ja tallennuksessa sekä tilannekuvan luomisessa
- selkeän kokoonpanon ja vastuunjaon luominen foorumin toimintaan
- tilanneilmoitus pohjan käyttö tilannekuvan jakamisessa
- yhteistoiminnan kehittäminen yhdessä muiden foorumeiden kanssa

LÄHTEET

- Aluehallintovirasto 2015. Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Verkkojulkaisu. <https://docplayer.fi/20689276-Etela-suomen-aluehallintovirasto.html>. Viitattu 16.1.2022
- Aluehallintovirastot julkaisuaika tuntematon. Aluehallintovirastot. Verkkojulkaisu. <https://avi.fi/aluehallintovirastot>. Viitattu 16.1.2022.
- DSB julkaisuaika tuntematon. About DSB. Verkkojulkaisu. <https://www.dsb.no/menyartikler/om-dsb/about-dsb/>. Viitattu 22.1.2022.
- DSB julkaisuaika tuntematon. Organisasjon. Verkkojulkaisu. <https://www.dsb.no/menyartikler/om-dsb/organisasjon/>. Viitattu 22.1.2022.
- DSB julkaisuaika tuntematon. Organisasjonskart. Verkkojulkaisu. https://www.dsb.no/globalassets/om-dsb/dsb_orgkart_desember_2021_overordnet.pdf. Viitattu 22.1.2022.
- EKTURVA alueellinen riskiarvio 2021 julkinen versio 2021. EKTURVA työtila. TUOVI-portaali. <https://sisainenturvallisuus.fi/group/sisainenturvallisuus/tyotila/-/workspace/802>. Viitattu 27.11.2021.
- Etelä-Karjalan alueellisessa riskiarviossa kansallisia ja paikallisia ilmiöitä 2019. Päivitetty 31.1.2019. Verkkojulkaisu. <https://pelastustieto.fi/pelastustoimi/pelastuslaitokset/etela-karjalan-alueellisessa-riskiarviossa-kansallisia-ja-paikallisia-ilmioita/#ddca8f68>. Viitattu 22.11.2021.
- EU civil protection mechanism julkaisuaika tuntematon. Verkkojulkaisu. https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/eu-civil-protection-mechanism_en. Viitattu 22.1.2022.
- European civil protection and humanitarian aid operations 2018. Prevention and pre-paredness 2018. Pdf-tiedosto. https://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/thematic/prevention-preparedness_en.pdf. Viitattu 22.1.2022.
- European disaster risk management julkaisuaika tuntematon. Verkkojulkaisu. https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/european-disaster-risk-management_en. Viitattu 22.1.2022.
- Finto sanastot: hakusana tilannekuva. Julkaisuaika tuntematon. Verkkojulkaisu. <https://finto.fi/tt/fi/page/t57>. Viitattu 14.11.2021.
- Gardner, Jeffrey V. 2020. Can a comprehensive defence better secure our nation?. Verkkojulkaisu. Julkaistu 28.4.2020. <https://amuedge.com/can-a-comprehensive-defense-better-secure-our-nation/>. Viitattu 3.4.2022.
- HE 56/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvin-vointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuen. <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2021/20210056.pdf>. Viitattu 8.11.2021.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Tammi.
- Hirvi, Mikko 2017. Alueiden poikkihallinnollisen tilannekäsityksen muodostaminen. Diplomityö. Operaatio ja taktiikka. Sotataidon laitos. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2017111350676>. Viitattu 6.4.2022.

Huoltovarmuuskeskus, alueellinen toiminta 2022. Verkkojulkaisu. <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/toimialat/alueellinen-toiminta>. Viitattu 29.4.2022

Huoltovarmuuskeskus, ELVAR-toimikunnat 2022. Verkkojulkaisu. <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/toimialat/alueellinen-toiminta/elvar-toimikunnat>. Viitattu 29.4.2022

Justis- og beredskapsdepartementet 2017. Samfunnssikkerhetsinstruksen 6.9.2017. Verkkojulkaisu. <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2017-09-01-1349> luku V ja VI. Viitattu 22.1.2022.

Kuusisto, Rauno 2005. Tilannekuvasta täsmäjohtamiseen. Johtamisen tietovirrat kriisin hallinnan verkostossa. Liikenne- ja viestintäministeriö. Tutkimusraportti. <http://urn.fi/URN:ISBN:952-201-460-5>. Viitattu 15.2.2022.

MSB julkaisuaika tuntematon. Avdelningen för krisberedskap och civilt försvar. Verkko-julkaisu. <https://www.msb.se/sv/om-msb/organisation/avdelningen-for-krisberedskap-och-civilt-forsvar-kc/>. Viitattu 22.1.2022.

MSB julkaisuaika tuntematon. Om MSB. Verkkojulkaisu. <https://www.msb.se/sv/om-msb/>. Viitattu 22.1.2022.

MSB julkaisuaika tuntematon. Organisationsscheman för MSB. Verkkojulkaisu. <https://www.msb.se/contentassets/48dc035a802b40d0a9e633146c7b0b71/msb-orgskiss-sv.pdf>. Viitattu 22.1.2022.

MSB julkaisuaika tuntematon. Vår roll i samhället. Verkkojulkaisu. <https://www.msb.se/sv/om-msb/var-roll-i-samhallet/>. Viitattu 22.1.2022.

Pelastuslaitokset julkaisuaika tuntematon. Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto. Verkkojulkaisu. <https://www.pelastuslaitokset.fi/>. Viitattu 10.1.2022.

Pelastuslaki 2011/379. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>. Viitattu 7.11.2021

Pelastustoimen toimijat ja vastuut julkaisuaika tuntematon. Pelastustoimen toimijat ja vastuut. Verkkojulkaisu. <https://intermin.fi/pelastustoimi/pelastustoimen-toimijat-ja-vastuut>. Viitattu 10.1.2022.

Sisäministeriö 2019. Kansallinen riskiarvio 2018. Pdf-tiedosto. Julkaistu 20.1.2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-245-6>. Viitattu 27.11.2021.

Sitra tulevaisuussanasto: hakusana tilannekuva. Julkaisuaika tuntematon. Verkkojulkaisu. <https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/tilannekuva/>. Viitattu 14.11.2021

TEPA-termipankki: hakusana tilannekuva. Julkaisuaika tuntematon. Verkkojulkaisu. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/tilannekuva>. Viitattu 14.11.2021.

Tuomi, Jouni & Saarijärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.

Tiainen, Pekka 2022. Alueelliset varautumis- ja turvallisuustoimikunnat kansainvälisesti. Yksityinen sähköpostiviesti 17.1.2022. Viestin saaja: Veli-Matti Huuhka

Tuovi – sisäisen turvallisuuden portaali julkaisuaika tuntematon. Verkkojulkaisu. <https://sisainturvallisuus.fi/tietoa-tuovista>. Viitattu 13.3.2022.

Turvallisuuskomitea julkaisuaika tuntematon. Elintärkeät toiminnot. Verkkojulkaisu. <https://turvallisuuskomitea.fi/yhteiskunnan-turvallisuusstrategia/elintarkeat-toiminnot/>. Viitattu 27.11.2021.

Turvallisuuskomitea julkaisuaika tuntematon. Kunnat ja aluehallinto. Verkkojulkaisu. <https://turvallisuuskomitea.fi/yhteistyö/kunnat-ja-aluehallinto/>. Viitattu 27.11.2021.

Valtioneuvoston kanslia 2020. Alueellinen turvallisuuden tila (ATT) – alueellista turvallisuussuunnitelua ja varautumista tukeva seuranta-, arviointi- ja ennakointimalli. Pdf-tiedosto. Julkaistu 28.4.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-945-5>. Viitattu 27.11.2021.

Valtori 2017. Monipuolinen yhteistyöpalvelu Tiimeri on käyttöön otettavissa asiakkailta. Verkkojulkaisu. Päivitetty 16.10.2017. <https://valtori.fi/-/monipuolinen-yhteistyöpalvelu-tiimeri-on-käyttöön-otettavissa-asiakkail-1>. Viitattu 13.3.2022.

Varautumisen palvelut julkaisuaika tuntematon. Varautumisen palvelut. Verkkojulkaisu. <https://pelastuslaitokset.fi/yhteistyö/varautuminen>. Viitattu 15.1.2022.

LIITE 1: YHTEENVETO TURVALLISUUSFOORUMEISTA

Pelastuslaitosten
kumppanuusverkosto

Yhteenveto

30.4.2021

**YHTEENVETO ALUEELLISISTA
TURVALLISUUSFOORUMEISTA**

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto, PVT

Mika Lehestö

Mika Nevalainen

30.4.2021

SISÄLLYS:

TURVALLISUUS JA VARAUTUMISFOORUMIKYSELYN YHTEENVETO	3
MUUT KUIN AVI-VETOISET TURVALLISUUSFOORUMIT (n = 10)	4
Pelastuslaitoksien rooli	4
Työpanos, kuormittavuus ja rahoitus	5
Päätösvalta, sihteeristö ja mahdolliset alatyöryhmät	5
Turvallisuusfoorumien toiminta koronan aikana ja liittymä terveystilannekuvaan	6
LYHYT YHTEENVETO	6

TURVALLISUUS JA VARAUTUMISFOORUMIKYSELYN YHTEENVETO

Kysely toteutettiin suppeasti kumppanuusverkoston PVT:n kokouksessa 19. 2. 2021. Muista kokouksista johtuvan vähäisen osallistujamäärän takia kysely lähetettiin myöskin sähköpostitse niiden pelastuslaitosten edustajille, joilla ei ollut mahdollisuutta vastata kokouksen aikana. Vastauksia tähän pyydettiin 11. 4. 2021 mennessä.

Suppean kyselyn kysymykset olivat seuraavat:

- Onko turvallisuusfoorumilla kotipesä/isäntäorganisaatio? Työvoima, rahoitus? Kuormittavuus?
- Pelastuslaitoksen rooli
- Puheenjohtajuus, sihteeri, alatyöryhmät
- Onko sääntöjä – voiko tehdä päätöksiä?
- Toiminta koronan aikana – liittymät koronan terveystilannekuvaan?

Kyselyyn vastasi 18 pelastuslaitosta 22:sta. Vastanneista laitoksista 14:sta oli eri tavoin toteutettua turvallisuusfoorumitoimintaa, joista neljällä se on osana AVI:en johtamaa valmiusfoorumitoimintaa. Neljällä pelastuslaitoksella vastaava foorumitoiminta oli joko käynnistymässä tai se toteutui muutoin esimerkiksi osana kaupungin muun turvallisuusorganisaation sisäistä toimintaa.

Turvallisuus ja varautumisfoorumit (n = 18)

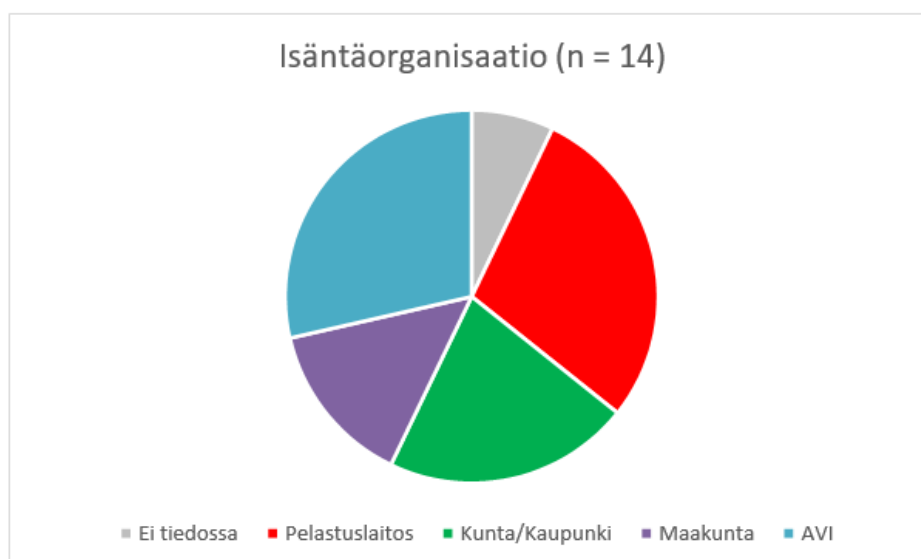

■ Foorumi ■ Muu, Esi mvalmiusfoorumi (AVI) ■ Ei foorumia

Pelastuslaitosten
kumppanuusverkosto

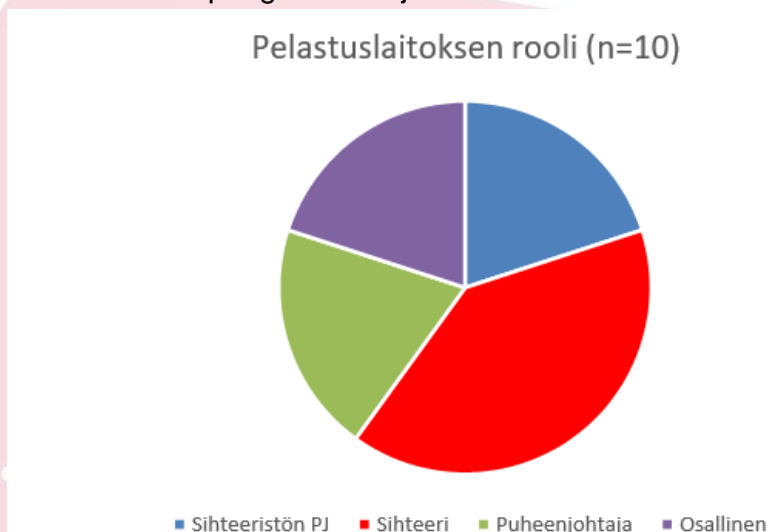
Muiden foorumien isäntäorganisaatioina ovat maakunnat, kunnat/kaupungit, pelastuslaitokset ja yhdessä vastauksessa isäntäorganisaatio jäi epäselväksi.

MUUT KUIN AVI-VETOISET TURVALLISUUSFOORUMIT (n = 10)

Pelastuslaitoksien rooli

Muissa kuin AVI:en valmiusfoorumeissa pelastuslaitoksien roolit olivat vaihtelevia. Osassa ne toimivat puheenjohtajan, sihteeristön tai sihteeristön puheenjohtajan rooleissa. Kahden laitoksen osalta rooliksi jäi kyselyn perustella osallistuminen valmiusfoorumitoimintaan. Pelastuslaitosten lisäksi näiden foorumien puheenjohtajien edustus muodostuu maakunnan tai kunnan/kaupungin edustajasta.

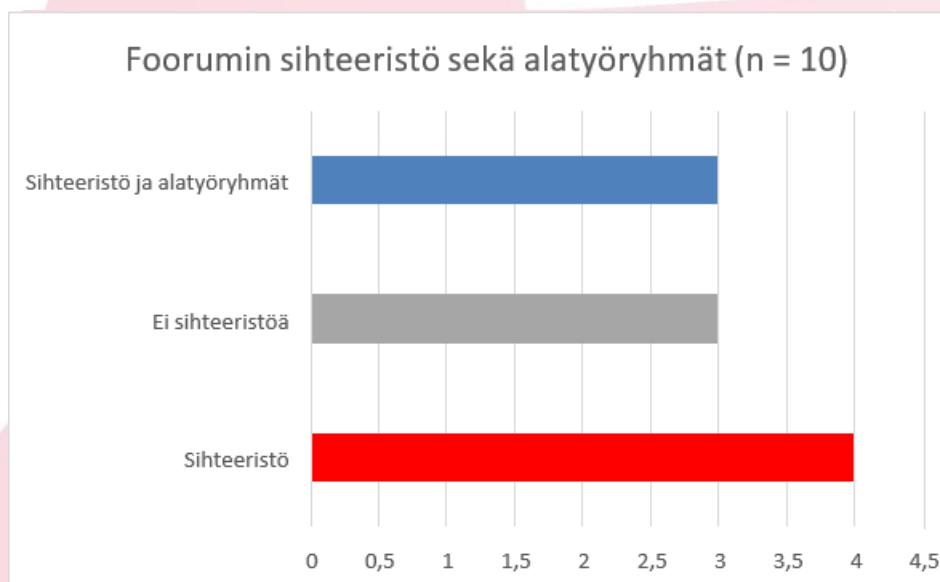
Pelastuslaitosten
kumppanuusverkosto

Työpanos, kuormittavuus ja rahoitus

Kymmenen turvallisuusfoorumin osalta, jotka eivät ole AVI – vetoisia vaadittu työpanos toteutettiin ensisijaisesti oman työn ohella. Sen lisäksi yksi pelastuslaitos arvioi foorumin työllistävän noin 10 HTP ja yksi 0,5 HTV:n verran. Tämä vastaus soveltuu myös foorumien kuormittavuuden arviointiin. Koska foorumit toteutetaan pääosin vir-katyönä, nousi esiin että vain yhdellä foorumilla on rahoitus.

Päätösvalta, sihteeristö ja mahdolliset alatyöryhmät

Näillä foorumeilla ei myöskään ole selkeää päätösvaltaa joka velvoittaisi, vaan toiminta perustuu yhteiseen sopimiseen ja vapaaehtoisuuteen. Neljällä näistä turvallisuusfoorumeista (10 kpl) on käytössään myös sihteeristö ja kolmella sihteeristön lisäksi vielä erilaisia alatyöryhmiä.

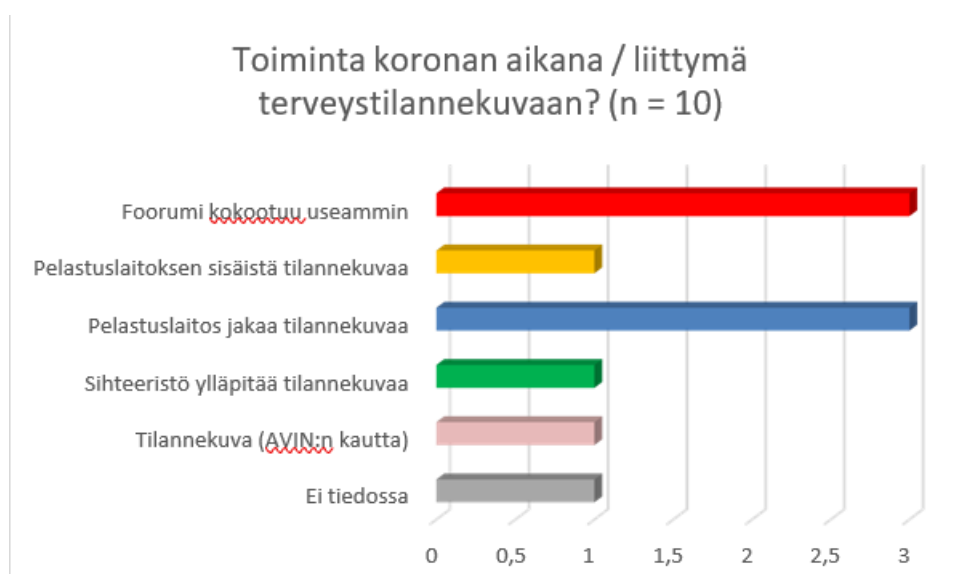

Pelastuslaitosten
kumppanuusverkosto

Turvallisuusfoorumien toiminta koronan aikana ja liittymä terveystilannekuvaan

Koronaviruspandemialla on ollut selkeä vaikutus foorumien toimintaa ja se on lisännyt foorumien kokoontumistarvetta. Tämän osalta on noussut esiin myös keskeisesti terveystilannekuvan jakaminen, joka on toteutettu eri tavoin eri turvallisuusfoorumienosalta.

LYHYT YHTEENVETO

Turvallisuus- ja varautumisfoorumien rakenne on alueittain vaihteleva. Rakenteen lisäksi myös toteutustavat isäntäorganisaatioineen vaihtelevat. Toimivat mallit ovatkin hyvin alueesta riippuvaisia. Yhdistävinä tekijöinä sen sijaan ovat pääosin oman työn ohella tai virkatyönä toteutettu foorumitoiminta, sekä päätöksenteon perustuminen yhteistyöhön ja sopimiseen. Myös koronapandemia on työllistänyt miltei kaikkia foorumeita, jonka aikana ne ovat kokoontuneet useammin sekä osa foorumeista on jakanut myös terveystilannekuva. Foorumien kuormittavuuteen ei tullut juurikaan vastauksia, joten sitä rinnastettiin kahden pelastuslaitoksen osalta foorumista aiheutu- vaan työmäärään.

LIITE 2: TILANNEILMOITUSPOHJA KAINUUN PELASTUSLAITOS

Ilmoituksen tiedot	Toimiala	
	Päivämäärä	Kellonaika
	Ilmoituksen antajan nimi	
	Titteli	Puhelinnumero
	Ilmoituksen vastaanottaja (mihin tilanneilmoitukset lähetetään)	
Tärkeimmät tapahtumat (< 24 h)	Keskeiset tiedot tapahtumasta	
	Lyhyt analyysi tapahtumasta ja merkitys toiminnalle	
Muutokset toimintaympäristössä	Lyhyt kuvaus tapahtumien ja toiminnan vaikutuksista	
Arvio tilanteen kehittymisestä (> 24 h)	Käsitys tulevista tapahtumista sekä niiden seurauksista ja vaikutuksista	
	Perustelut miksi näin oletetaan tapahtuvan	
Käytettävissä olevat resurssit jätöintakyky	100% toimintakyky kunnossa 75 % toimintakyvyssä häiriöitä 50 % toimintakyky rajoittunut ajallisesti tai alueellisesti	25 % toimintakyvyssä merkittäviä häiriöitä 0 % ei toimintakykyä
Toiminta- vaihtoehdot	Suunnitelma tulevasta toiminnasta	
	Kuvaus tulevasta toiminnasta tai kuvaukset mahdollisista vaihtoehdoista tai toimintamalleista	
Tilanneilmoituksen jakelu		
Tiedoksi		

LIITE 3: TILANNEPÄIVÄKIRJA KAINUUN PELASTUSLAITOS

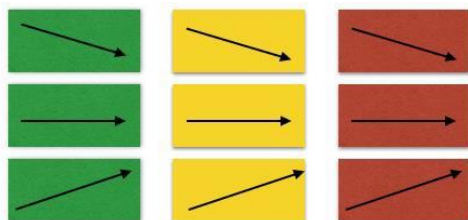
 Kajaanin kaupunki JOHTOKESKUKSEN TILANNEPÄIVÄKIRJA								
VUOSI 202x Tämän tilannepäiväkirjan kirjaan kaikki sellaiset tilanneilmoitukset ja muut keskeiset tapahtumailmoitukset sekä havainnot, jotka on tarkoituksenmukaista välittää tietoa asiantuntijalle. Tilannepäiväkirjan sisältöä hyödynnetään myötävaikutuksella kyettään seurata tapahtuman etenemistä, tehtyjen toimenpiteiden toteutumista ja vaikuttavuutta sekä tarkastelemaan tarvittaessa myös tapahtuman historiatietoa. Tilannepäiväkirjan sisältöä hyödynnetään tiedon keräämisessä ja yhteisen tilannekuvan muodostamisessa, jotta myötävaikutuksella voidaan päättökäsiä välittää tietoa ja laaditaan tiedotteita. Toiniltoilta saapuvat tilanneilmoitukset ja muut asiakirjat tallennetaan toimialakohtaisin talennus kansioihin. Nimeämissääntö: Päivämäärä_Tilanneilmoitus_Toiniala (esim. 17032020Tilanneilmoitus_Tekninen_Keskushallinto)								
TOIMIALA	PVM JA KLO	TAPAHTUMA (lyhyt kuvaus tapahtuman erityispiirteistä)	TOIMENPITEET JA HUOMIOT (lyhyt kuvaus toimenpiteistä)	VIESTINTÄ (keltä tiedote/asi)	KUKA ANTAA LISÄTIETOA	ASIAN KIRJASI	VALMIUS	MUUT HUOMIOT
Muu	16.3.2020 15:00	Hallituksen tiedustilaisuus Koronaviruslainsäädännestä. Paikalla hallituksen keskeiset ministerit pääministeri Sanna Marinin johdolla.	Hallitus kertoi ensiksi toimista, jotka koronaviruslainsäädännön saattamien hidastamaan Suomessa. Valtioneuvosto on yhdessä lausunnolla presidentin kanssa todennut, että Suomessa vallitsee poikkeusolot. Valtionhallituksen kirjallisen vastauksen valmistelu on alkanut.	Tieto tuli koko Suomen väestölle tiedustilaisuuden yhteydessä. Kajaanin kaupunki länsittä toimintajärjestyksen yhteisen Lynck kokouksen klo. 19:00	Kajaanin kaupungin toimialajohtajien kokousta jotta kaupunginjohtaja ja/tai Toimien	Juha Kätkkäläinen	Valmius 100%	

KÄYTTÖ RAOITETTU
 Suojautava IV
 Julkl. (621/1999) 24 §:n kohta 8
 Julkl. (621/1999) 25 §:n kohta 1

LIITE 4: TILANNEKUVAN TUOMISEN POHJAMALLI "ONE-PAGER"

Tilannekuvan tuomisen pohja – toimijan ”one-pager” (toimija tuo tiedot tällä pohjalla + kartalla tilannehuoneeseen)	
Aikajänne: nykytila. TOIMIJA: _____	
Nykytilanne (voimavarojen riittävyys)	
Resurssitilanne (yleisesti)	
Käytössä olevat omat resurssit	
•	voimavarat (kuormitus, lepo)
•	reservit / lisävoimavarat
•	palvelutason muutokset
•	tukitarpeet
•	vapaaehtoisten käyttö tukemiseen
•	suunnitellut operaatiot

Yhteenveto

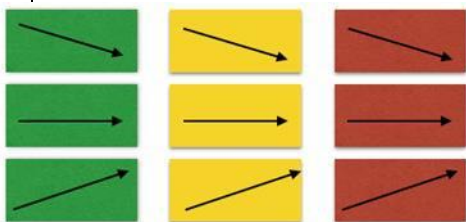

Nuoli = tilanteen arvioitu kehityssuunta
Väri = nykytilan kuvaus

LIITE 5: YHTEISEN TILANNEKÄSITYKSEN MUODOSTAMINEN

Tähän taulukkoon yhdistetään toimijoiden alueelliseen tilannehuoneeseen tuomat tiedot. Yleistilannetta ilmaistaan värillä ja nuolella sekä tarkennetaan tarvittaessa erityishuomioilla. Tämä taulukko toimii vaiheen 1 yhteenvetona ja pohjana vaiheen 2 työskentelylle yhdessä kansioitujen alkuperäisten tietolomakkeiden kanssa.

Alueellisen tilannekäsityksen muodostaminen – vaiheen 1 yhdistelmä		
<i>toimija</i>	<i>yhteenveto</i>	<i>erityishuomiot</i>
<i>Esimerkki</i>	pysyvä	
xx Poliisilaitos		
yy Poliisilaitos		
xx SHP		
yy Pelastuslaitos		
xx Joukko-osasto		
yy Rajavartiosto		
xx Merivartiosto		
yy Tulli		
xx		
yy		

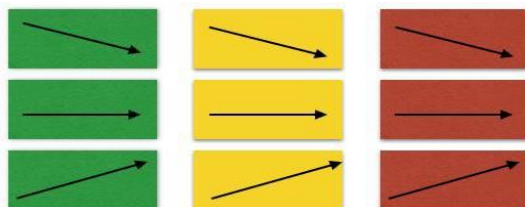
Kehittyvä = nuoli ylös
 Heikkenevä = nuoli alas
 Pysyvä = vaakanuoli

Nuoli = tilanteen arvioitu kehityssuunta
 Väri = nykytilan kuvaus

LIITE 6: ALUEEN "ONE-PAGER"

<p>Alueen tilannehuoneen tuote – alueen "one-pager". Tämän lisäksi yhteiskunnan muu kokonaistilannekuva.</p> <p>Aikajänne: MAX 30 vrk</p> <p>Arvio tilanteen kehittymisestä (ja tunnistettu uhka).</p>
<p>Kokonaisresurssit ja niiden kehitys ja riittävyys.</p>
<p>Yhteiset tapahtumat ja operaatiot (suunnitelmatilanne) (tämä kohta noin 5–7 vrk).</p>
<p>Alueen yhteinen sanoma.</p>

Yhteenveto

Nuoli = tilanteen arvioitu kehityssuunta
Väri = nykytilan kuvaus

LIITE 7: TILANNEKÄSITYKSEN MUODOSTUMISEN KUVAAJAT

Tilannekäsityksen muodostumisen kuvaajat

Oheisen kuvan mukainen nuolen ja värin yhdistelmä tulee liittää kaikkiin tuotteisiin tilannekehityksen visualisoimiseksi ja yksinkertaistamiseksi.

Tilannekäsitystä yksinkertaistavat kuvat

Laatikon väri kuvaa nykyistä tilannetta
vihreä = resurssit riittävät, palvelutaso normaali
keltainen = resurssivajetta, palvelutasosta tingitty
punainen = huono toimintakyky, vain kriittiset palvelut

Nuoli kuvaa tilanteen arvioitua kehittymistä toimijan kannalta.

Kuvia käytetään yksinkertaistamaan sanomaa toimijan tilannehuoneeseen tuomassa tiedossa ja tilannehuoneen yhteisessä tuotteessa.

LIITE 8: KARTOITUS TURVALLISUUSFOORUMEISTA/TOIMIKUNNISTA

Kartoitus turvallisuusfoorumeista/toimikunnista

Opiskelen ylempää ammattikorkeakoulututkintoa Savonia-ammattikorkeakoululla. Teen opinnäytetyönä nykytilakartoitusta maakunnallisista varautumis- ja turvallisuusfoorumeista ja niiden kehitystarpeista. Tässä kyselyssä varautumis- ja turvallisuusfoorumeilla tarkoitetaan alueellisia aluehallintovirasto - tai muu organisaatio vetoisia viranomaisten ja muiden toimijoiden välisiä verkostoja (esimerkkinä EKTURVA).

Olette aikaisemmin vastanneet pelastuslaitosten varautumistoimikunnan tekemään kyselyyn varautumis- ja turvallisuusfoorumeihin liittyen. Tässä kyselyssä on hyödynnetty siitä saatuja tuloksia ja tarkoitus on jatkaa tehtyä työtä eteenpäin.

Tämä kysely jakautuu viiteen osaan:

1. Kyselyn vastaajan tiedot
2. Varautumis- ja turvallisuusfoorumin rakenne, rooli ja tehtävät
3. Tilannekuvan koonti ja tiedon välittäminen
4. Yhteistyö varautumis- ja turvallisuusfoorumien kesken
5. Vapaa sana

Kyselyssä on avoimia – ja monivalintakysymyksiä. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 15-20 minuuttia. Kyselyn voi tarvittaessa tallentaa ja jatkaa vastaamista myöhemmin. Kyselyyn toivotaan vastauksia yhdeltä henkilöltä/pelastustoimen alue.

1. Täyttäjän tiedot

Etinimi	<input type="text"/>
Sukunimi	<input type="text"/>
Puhelin	<input type="text"/>
Sähköposti	<input type="text"/>
Organisaatio	<input type="text"/>
Titteli/Nimike/Virka	<input type="text"/>
Turvallisuusfoorumin nimi	<input type="text"/>
Asema turvallisuusfoorumissa	<input type="text"/>

2. Pelastustoimen alue, johon kuulutte

- Etelä-Karjalan pelastuslaitos
- Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos
- Etelä-Savon pelastuslaitos
- Helsingin pelastuslaitos
- Itä-Uudenmaan pelastuslaitos
- Jokilaaksojen pelastuslaitos
- Kainuun pelastuslaitos
- Kanta-Hämeen pelastuslaitos
- Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueen pelastuslaitos
- Keski-Suomen pelastuslaitos
- Keski-Uudenmaan pelastuslaitos
- Kymenlaakson pelastuslaitos
- Lapin pelastuslaitos
- Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos
- Oulu-Koillismaan pelastuslaitos
- Pirkanmaan pelastuslaitos
- Pohjanmaan pelastuslaitos

-
- Pohjois-Karjalan pelastuslaitos
  - Pohjois-Savon pelastuslaitos
  - Päijät-Hämeen pelastuslaitos
  - Satakunnan pelastuslaitos
  - Varsinais-Suomen pelastuslaitos

3. Mitä toimijoita varautumis- ja turvallisuusfoorumiin kuuluu?

- AVI
- ELY
- Kunnat
- Sairaanhoidopiiri
- Pelastuslaitos
- Poliisi
- Tulli
- Rajavartiolaitos
- Ympäristötoimi kunnallinen
- Ympäristötoimi alueellinen
- Maakuntaliitto
- Seurakunta
- Elinkeinoelämä (kauppakamari/yrittäjät)
- Oppilaitos
- VAPEPA
- SPR
- Maahanmuuttovirasto
- Joku muu mikä? _____
- Joku muu mikä? _____
- Joku muu mikä? _____

4. Millä perusteella toimijat ovat valikoituneet turvallisuusfoorumiin?

5. Millainen on turvallisuusfoorumin rooli alueellisessa varautumis- ja turvallisuustyössä?

6. Kuva sanallisesti turvallisuusfoorumin roolia alueellisessa varautumis- ja turvallisuustyössä

7. Kerro turvallisuusfoorumin merkittävimmät tehtävät

8. Onko turvallisuusfoorumia hyödynnetty esimerkiksi alueellisen riskiarvion laadinnassa?

- Kyllä
 Ei

9. Millä tavalla turvallisuusfoorumia on hyödynnetty alueellisen riskiarvion laadinnassa?

10. Kuinka monta kertaa turvallisuusfoorumi kokoontuu vuodessa?

Arvioi kokoontumismäärää kpl/vuosi

ennen koronaepidemiaa

koronaepidemian aikana

11. Miten turvallisuusfoorumin verkostoa koordinoidaan?

Kuka on koollekutsuja? Mikä on työnjako?

12. Millä tavalla tietoa välitetään turvallisuusfoorumin sisällä?

Onko erillistä sovellusta/sovelluksia olemassa? Sähköposti, Webropol, Teams, Tekstiviestipalvelu, Secapp

13. Onko turvallisuusfoorumilla kykyä koota alueellista tilannekuvaa?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

14. Miten alueellinen tilannekuva kootaan?

15. Kuka kokoaa alueellisen tilannekuvan?

- Puheenjohtaja
- Sihteeri
- Sihteeristö
- Joku muu mikä _____

16. Miten kerättyä tietoa hyödynnetään turvallisuusfoorumissa?

Analysoidaanko tai suodatetaanko tietoa? Miten?

17. Kuinka tieto saadaan foorumista jäsenorganisaatioihin?

Mitä sovelluksia ja kanavia käytetään?

18. Tehdäänkö yhteistyötä muiden varautumis- ja turvallisuusfoorumien kanssa?

- Kyllä
- Ei

19. Minkä pelastustoimen alueen varautumis- ja turvallisuusfoorumin kanssa yhteistyötä tehdään?

- Etelä-Karjalan pelastuslaitos
- Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos
- Etelä-Savon pelastuslaitos
- Helsingin pelastuslaitos
- Itä-Uudenmaan pelastuslaitos
- Jokilaaksojen pelastuslaitos
- Kainuun pelastuslaitos
- Kanta-Hämeen pelastuslaitos
- Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueen pelastuslaitos
- Keski-Suomen pelastuslaitos
- Keski-Uudenmaan pelastuslaitos
- Kymenlaakson pelastuslaitos
- Lapin pelastuslaitos
- Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos
- Oulu-Koillismaan pelastuslaitos
- Pirkanmaan pelastuslaitos
- Pohjanmaan pelastuslaitos
- Pohjois-Karjalan pelastuslaitos
- Pohjois-Savon pelastuslaitos
- Päijät-Hämeen pelastuslaitos
- Satakunnan pelastuslaitos
- Varsinais-Suomen pelastuslaitos

20. Mitä/minkälaista yhteistyötä tehdään?

21. Onko varautumis- ja turvallisuusfoorumitoiminta tuonut esille jotain uutta osallistuvien organisaatioiden toimintaan? jos on niin mitä?

22. Pitäisikö yhteistyötä tehdä?

Kyllä

Ei

23. Minkä pelastustoimen alueen varautumis- ja turvallisuusfoorumin kanssa yhteistyötä pitäisi tehdä?

Etelä-Karjalan pelastuslaitos

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos

Etelä-Savon pelastuslaitos

Helsingin pelastuslaitos

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos

Jokilaaksojen pelastuslaitos

Kainuun pelastuslaitos

Kanta-Hämeen pelastuslaitos

Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueen pelastuslaitos

Keski-Suomen pelastuslaitos

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos

-
- Kymenlaakson pelastuslaitos
  - Lapin pelastuslaitos
  - Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos
  - Oulu-Koillismaan pelastuslaitos
  - Pirkanmaan pelastuslaitos
  - Pohjanmaan pelastuslaitos
  - Pohjois-Karjalan pelastuslaitos
  - Pohjois-Savon pelastuslaitos
  - Päijät-Hämeen pelastuslaitos
  - Satakunnan pelastuslaitos
  - Varsinais-Suomen pelastuslaitos

24. Mitä yhteistyö olisi?

25. Miksi yhteistyötä ei mielestäsi tarvitse tehdä?

26. Vapaa sana